

Bērnu tiesību konvencija

Izpl.: vispārējai lietošanai
2021. gada 2. marts
Oriģināls: angļu valodā

Bērnu tiesību komiteja

Vispārējais komentārs Nr. 25 (2021) par bērnu tiesībām saistībā ar digitālo vidi

I. Ievads

1. Bērni, ar kuriem tika apspriests šis vispārējais komentārs, norādīja, ka digitālās tehnoloģijas ir būtiskas viņu pašreizējai dzīvei un nākotnei: “Izmantojot digitālās tehnoloģijas, mēs varam iegūt informāciju no visas pasaules.”; “[Izmantojot digitālās tehnoloģijas,] es uzzināju par savas identitātes galvenajiem aspektiem.”; “Kad tev ir skumji, internets var tev palīdzēt ieraudzīt kaut ko tādu, kas tev sagādā prieku.”¹

2. Digitālā vide nepārtraukti attīstās un paplašinās – tas attiecas arī uz informācijas un komunikācijas tehnoloģijām, tostarp digitālajiem tīkliem, saturu, pakalpojumiem un lietojumprogrammām, savienotajām ierīcēm un vidi, virtuālo un paplašināto realitāti, mākslīgo intelektu, robotiku, automatizētajām sistēmām, algoritmiem un datu analīzi, biometriju un implantu tehnoloģiju.²

3. Digitālā vide kļūst arvien svarīgāka saistībā ar lielāko daļu bērnu dzīves aspektu, tostarp krīzes laikā, jo sociālo funkciju izpildē, tostarp izglītības nodrošināšanā, valsts pakalpojumu sniegšanā un komercdarbībā, pakāpeniski pieaug digitālo tehnoloģiju izmantošana. Tas sniedz jaunas iespējas īstenot bērnu tiesības, bet arī rada to pārkāpšanas vai ļaunprātīgas izmantošanas riskus. Apspriedes laikā bērni pauda viedokli, ka digitālajai videi jāatbalsta, jāveicina un jāaizsargā viņu droša un vienlīdzīga iesaiste: “Mēs vēlētos, lai valdība, tehnoloģiju uzņēmumi un skolotāji mums palīdzētu [pārvaldīt] neuzticamu informāciju tiešsaistē.”; “Es gribētu iegūt skaidrību par to, kas patiesībā notiek ar maniem datiem (..) Kāpēc tie jāvēl? Kā tie tiek savākti?”; “Es esmu (..) noraizējies par manu datu koplietošanu.”³

4. Digitālajā vidē ir jārespektē, jāaizsargā un jāīsteno ikviena bērna tiesības. Inovācijas

¹ “Our rights in a digital world” [Mūsu tiesības digitālajā pasaulē], kopsavilkuma ziņojums par apspriedi ar bērniem šā vispārējā komentāra vajadzībām, 14. un 22. lpp. Pieejams tīmekļa vietnē: <https://5rightsfoundation.com/uploads/Our%20Rights%20in%20a%20Digital%20World.pdf>. Visas atsauces uz bērnu viedokļiem ir atsauces uz šo ziņojumu.

² Terminoloģijas vārdnīca ir pieejama Komitejas tīmekļa vietnē: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=INT%2fCRC%2fINF%2f9314&Lang=en.

³ “Our rights in a digital world”, 14., 16., 22. un 25. lpp.

digitālajās tehnoloģijās ietekmē bērnu dzīvi un viņu tiesības plašā un savstarpēji atkarīgā veidā, pat ja bērni paši nepieklūst internetam. Nodrošinot bērniem jēgpilnu piekļuvi digitālajām tehnoloģijām, viņiem var palīdzēt īstenot visas pilsoniskās, politiskās, kultūras, ekonomiskās un sociālās tiesības. Tomēr, ja netiks panākta digitālā iekļaušana, iespējams, palielināsies pastāvošā nevienlīdzība un var rasties nevienlīdzība vēl citās jomās.

5. Šis vispārējais komentārs pamatojas uz Komitejas pieredzi, kas gūta, pārskatot dalībvalstu ziņojumus, tās vispārējās diskusijas “Digitālie plašsaziņas līdzekļi un bērnu tiesības” dienas ziņojumu, cilvēktiesību līguma struktūru judikatūru, Cilvēktiesību padomes ieteikumiem un īpašām Padomes procedūrām, divām apspriežu kārtām ar valstīm, ekspertiem un citām ieinteresētajām personām par koncepcijas aprakstu un pilnveidoto projektu, kā arī starptautisko apspriedi ar 709 bērniem, kuri dzīvo visdažādākajos apstākļos 28 valstīs vairākos reģionos.

6. Šis vispārējais komentārs ir jālasa kopā ar citiem attiecīgiem Komitejas vispārējiem komentāriem un tās pamatnostādņēm attiecībā uz Konvencijas Fakultatīvā protokola par bērnu tirdzniecību, bērnu prostitūciju un bērnu pornogrāfiju īstenošanu.

II. Mērķis

7. Šajā vispārējā komentārā Komiteja paskaidro, kā dalībvalstīm jāīsteno Konvencija saistībā ar digitālo vidi, un sniedz norādījumus par atbilstošajiem likumdošanas, politiskajiem un citiem pasākumiem, lai nodrošinātu dalībvalstu saistību pilnīgu izpildi saskaņā ar Konvenciju un tās fakultatīvajiem protokoliem, ņemot vērā iespējas, riskus un problēmas, kas rodas, veicinot, respektējot, aizsargājot un īstenojot visas bērnu tiesības digitālajā vidē.

III. Vispārējie principi

8. Visu pārējo Konvencijā noteikto tiesību īstenošana jāizvērtē saskaņā ar četriem turpmāk minētajiem principiem. Pamatojoties uz tiem, jānosaka pasākumi, kas nepieciešami, lai garantētu bērnu tiesību īstenošanu saistībā ar digitālo vidi.

A. Diskriminācijas aizliegums

9. Tiesības uz nediskrimināšanu paredz, ka dalībvalstis nodrošina, lai visiem bērniem būtu vienlīdzīga un efektīva piekļuve digitālajai videi viņiem jēgpilnā veidā.⁴ Dalībvalstīm jāveic visi nepieciešamie pasākumi, lai novērstu digitālo izslēgšanu. Tas ietver bezmaksas un drošas piekļuves nodrošināšanu bērniem īpašās sabiedriskajās vietās un tādu politikas nostādņu un programmu izstrādi, kas atbalsta visiem bērniem cenas ziņā pieejamu piekļuvi digitālajām tehnoloģijām un zinošu to izmantošanu izglītības iestādēs, kopienās un mājās.

10. Bērni var tikt diskriminēti, ja viņiem liedz izmantot digitālās tehnoloģijas un pakalpojumus vai ja, izmantojot šīs tehnoloģijas, viņi tiek pakļauti naidīgai saziņai vai netaisnīgai attieksmei. Citi diskriminācijas veidi var rasties, ja automatizēti procesi, kuru rezultātā notiek informācijas filtrēšana, profilēšana vai lēmumu pieņemšana, pamatojas uz neobjektīviem, daļējiem vai negodīgi iegūtiem datiem par bērnu.

11. Komiteja aicina dalībvalstis veikt proaktīvus pasākumus, lai novērstu diskrimināciju

⁴ Vispārējais komentārs Nr. 9 (2006), 37. un 38. punkts.

dzimuma, invaliditātes, sociālekonomiskās izcelsmes, etniskās vai nacionālās piederības, valodas vai citu iemeslu dēļ, mazākumtautībām piederošu bērnu un bērnu pamatiedzīvotāju, patvēruma meklētāju, bēgļu un migrantu diskrimināciju, kā arī bērnu, kas ir lesbietes, geji, biseksuāļi, transpersonas vai interseksuāļi, bērnu, kas cietuši no cilvēku tirdzniecības vai seksuālas izmantošanas un pārdzīvojuši to, alternatīvā aprūpē esošu bērnu, bērnu, kuriem atņemta brīvība, un citādi neaizsargātu bērnu diskrimināciju. Būs jāveic īpaši pasākumi, lai novērstu ar dzimumu saistīto digitālo plaisu meitenēm un nodrošinātu, ka īpaša uzmanība tiek pievērsta piekļuvei, digitālo līdzekļu lietošanas prasmei, privātās dzīves neaizskaramībai un drošībai tiešsaistē.

B. Bērna intereses

12. Bērna intereses ir dinamisks jēdziens, kas jānovērtē atbilstoši konkrētajiem apstākļiem.⁵ Digitālā vide sākotnēji nebija paredzēta bērniem, tomēr tai ir būtiska nozīme bērnu dzīvē. Dalībvalstīm jāgarantē, ka visās darbībās, kas saistītas ar digitālās vides nodrošināšanu, reglamentēšanu, projektēšanu, pārvaldību un izmantošanu, primārais apsvēruma ir ikviena bērna intereses.

13. Dalībvalstīm šādās darbībās jāiesaista valsts un vietējās iestādes, kas pārrauga bērnu tiesību izpildi. Izvērtējot bērna intereses, tām jāņem vērā visas bērnu tiesības, tostarp viņu tiesības meklēt, saņemt un izplatīt informāciju, tiesības būt aizsargātiem pret kaitējumu, tiesības uz to, ka viņu viedoklis tiek pienācīgi ņemts vērā, un jānodrošina pārredzamība saistībā ar bērna interešu novērtēšanu un tajā piemērotajiem kritērijiem.

C. Tiesības uz dzīvību, izdzīvošanu un attīstību

14. Digitālās vides sniegtajām iespējām ir arvien lielāka nozīme bērnu attīstībā, un tās var būt būtiskas bērnu dzīvībai un izdzīvošanai, jo īpaši krīzes situācijās. Dalībvalstīm jāveic visi nepieciešamie pasākumi, lai pasargātu bērnus no riskiem, kas apdraud viņu tiesības uz dzīvību, izdzīvošanu un attīstību. Ar saturu, sazināšanos, rīcību un līgumiem saistītie riski cita starpā ietver vardarbīgu un seksuālu saturu, kibernoziegumus un uzmākšanos, azartspēles, ekspluatāciju un nežēlīgu izturēšanos, tostarp seksuālu izmantošanu un vardarbību, kā arī pašnāvību vai dzīvībai bīstamu darbību veicināšanu vai kūdišanu uz tām, tostarp gadījumos, kad šos riskus rada noziedznieki vai bruņoti grupējumi, kas uzskatāmi par teroristiem vai vardarbīgajiem ekstrēmistiem. Dalībvalstīm jāidentificē un jānovērš potenciāli riski, ar ko bērni var saskarties dažādās situācijās, tostarp jāuzklausā viņu viedoklis par to konkrēto risku būtību, ar ko viņi saskaras.

15. Digitālo ierīču lietošana nedrīkst būt kaitīga un nedrīkst aizvietot bērnu savstarpējo mijiedarbību vai mijiedarbību starp bērniem un viņu vecākiem vai aprūpētājiem. Dalībvalstīm īpaša uzmanība jāpievērš tehnoloģiju ietekmei uz bērniem viņu pirmajos dzīves gados, kad smadzeņu neiroplastiskums ir maksimāls un sociālā vide, jo īpaši attiecības ar vecākiem un aprūpētājiem, ir izšķiroši svarīga bērnu kognitīvās, emocionālās un sociālās attīstības veidošanai. Pirmajos dzīves gados var būt nepieciešami piesardzības pasākumi atkarībā no tehnoloģiju izstrādes, mērķa un izmantošanas. Vecākiem, aprūpētājiem, pedagogiem un citiem attiecīgajiem dalībniekiem jāapgūst mācības un jāsaņem padomi par digitālo ierīču pareizu izmantošanu, ņemot vērā pētījumus par digitālo tehnoloģiju ietekmi uz bērnu attīstību, jo īpaši agrīnā bērnībā un pusaudža gados, kad īpaši strauji notiek kritiski svarīgi

⁵ Vispārējais komentārs Nr. 14 (2013), 1. punkts.

neiroloģiskās attīstības procesi.⁶

D. Bērna viedokļa cienišana

16. Bērni norādīja, ka digitālā vide viņiem sniedz būtiskas iespējas panākt, ka viņu balsis tiek uzklauskātas viņus skarošos jautājumos.⁷ Digitālo tehnoloģiju izmantošana var palīdzēt īstenot bērnu līdzdalību vietējā, valsts un starptautiskā līmenī.⁸ Dalībvalstīm jāveicina izpratne par digitālajiem līdzekļiem un piekļuve tiem, lai bērni varētu paust savu viedokli, kā arī jāpiedevā mācības un atbalsts bērniem, lai nodrošinātu viņu līdzdalību līdzvērtīgi pieaugušajiem, vajadzības gadījumā anonīmi, un viņi varētu efektīvi aizstāvēt savas tiesības – gan individuāli, gan kā grupa.

17. Izstrādājot tiesību aktus, politikas nostādnes, programmas, pakalpojumus un mācības par bērnu tiesībām saistībā ar digitālo vidi, dalībvalstīm šajā procesā jāiesaista visi bērni, jāuzklausa viņu vajadzības un jāpievērš pienācīga uzmanība viņu viedoklim. Tām jānodrošina, ka digitālo pakalpojumu sniedzēji aktīvi sadarbojas ar bērniem, veicot atbilstošus aizsardzības pasākumus, un produktu un pakalpojumu izstrādē pienācīgi ņem vērā viņu viedokli.

18. Dalībvalstis tiek mudinātas izmantot digitālo vidi, lai apspriestos ar bērniem par attiecīgiem likumdošanas, administratīvajiem un citiem pasākumiem un nodrošinātu, ka viņu viedoklis tiek nopietni apsvērts un bērnu līdzdalības rezultātā netiek veikta nepamatota uzraudzība vai datu vākšana, pārkāpjot viņu tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību un domas un uzskatu brīvību. Tām jānodrošina, ka apspriežu procesos tiek iesaistīti bērni, kuriem trūkst piekļuves tehnoloģijai vai tās lietošanas prasmju.

IV. Bērna attīstības pakāpe

19. Dalībvalstīm jārespektē bērna attīstības pakāpe – tas ir pamatprincips, kas attiecas uz kompetenču, izpratnes un rīcības brīvības pakāpeniskas iegūšanas procesu.⁹ Šim procesam ir īpaša nozīme digitālajā vidē, kur bērni var vairāk iesaistīties neatkarīgi no vecāku un aprūpētāju uzraudzības. Riski un iespējas, kas saistīti ar bērnu iesaisti digitālajā vidē, mainās atkarībā no viņu vecuma un attīstības stadijas. Dalībvalstīm jāņem vērā šie apsvērumi, izstrādājot pasākumus, kuru mērķis ir aizsargāt bērnus šajā vidē vai atvieglot viņu piekļuvi šai videi. Vecumam atbilstošu pasākumu plānošanā jāizmanto vislabākie un visjaunākie pieejamie pētījumi dažādās disciplīnās.

20. Dalībvalstīm jāņem vērā mainīgais bērnu un viņu pārstāvju stāvoklis mūsdienu pasaulē, bērnu kompetence un izpratne, kas dažādās prasmju un darbības jomās attīstās nevienmērīgi, un ar to saistīto risku daudzveidība. Jānodrošina līdzsvars starp šiem apsvērumiem un izpratni, ka ir svarīgi, lai bērni varētu izmantot savas tiesības atbalstītā vidē, un ka ir dažāda individuālā pieredze un apstākļi.¹⁰ Dalībvalstīm jāpārlicinās, ka digitālo pakalpojumu sniedzēji piedāvā bērnu attīstības pakāpei atbilstošus pakalpojumus.

21. Saskaņā ar valstu pienākumu sniegt atbilstošu palīdzību vecākiem un aprūpētājiem viņu

⁶ Vispārējais komentārs Nr. 24 (2019), 22. punkts, un Vispārējais komentārs Nr. 20 (2016), 9.–11. punkts.

⁷ “Our rights in a digital world”, 17. lpp.

⁸ Vispārējais komentārs Nr. 14 (2013), 89.–91. punkts.

⁹ Vispārējais komentārs Nr. 7 (2005), 17. punkts, un Vispārējais komentārs Nr. 20 (2016), 18. un 20. punkts.

¹⁰ Vispārējais komentārs Nr. 20 (2016), 20. punkts.

bērnu audzināšanas pienākumu veikšanā dalībvalstīm jāveicina vecāku un aprūpētāju informētība par nepieciešamību respektēt arvien pieaugošo bērnu autonomiju, spējas un privātās dzīves neaizskaramību. Tām vajadzētu atbalstīt vecākus un aprūpētājus, lai viņi apgūtu digitālo līdzekļu lietošanas prasmi un apzinātos riskus, kam pakļauti bērni, lai tādējādi palīdzētu vecākiem un aprūpētājiem atbalstīt savus bērnus viņu tiesību īstenošanā, tostarp attiecībā uz aizsardzību saistībā ar digitālo vidi.

V. Dalībvalstu vispārējie īstenošanas pasākumi

22. Lai īstenotu bērnu tiesības un aizsargātu viņus digitālajā vidē, ir vajadzīgi dažādi likumdošanas, administratīvie un citi pasākumi, tostarp piesardzības pasākumi.

A. Likumdošana

23. Dalībvalstīm jāpārskata, jāpieņem un jāatjaunina valsts tiesību akti saskaņā ar starptautiskajiem cilvēktiesību standartiem, lai nodrošinātu, ka digitālā vide ir saderīga ar tiesībām, kas noteiktas Konvencijā un tās fakultatīvajos protokolos. Tiesību aktiem jāpaliek aktuāliem, ņemot vērā tehnoloģiju attīstību un jaunāko praksi. Tām jāpiešķir pilnvaras izmantot ietekmes uz bērnu tiesībām novērtējumus, lai bērnu tiesības iekļautu tiesību aktos, budžeta dotācijās un citos administratīvajos lēmumos, kas attiecas uz digitālo vidi, un jāveicina šo novērtējumu izmantošana tajās valsts iestādēs un uzņēmumos, kas saistīti ar digitālo vidi.¹¹

B. Vispusīga politika un stratēģija

24. Dalībvalstīm jānodrošina, ka tajās valsts politikas nostādņēs, kas attiecas uz bērnu tiesībām, tiek īpaši pievērsta uzmanība digitālajai videi, un tām attiecīgi jāīsteno noteikumi, nozares kodeksi, izstrādes standarti un rīcības plāni, kas visi regulāri jānovērtē un jāatjaunina. Šādu valsts politikas nostādņu mērķim jābūt nodrošināt bērniem iespēju iesaistīties digitālajā vidē un nodrošināt viņiem drošu piekļuvi tai.

25. Bērnu aizsardzība tiešsaistē jāiekļauj valsts bērnu aizsardzības politikas nostādņēs. Dalībvalstīm jāīsteno pasākumi, kas aizsargā bērnus no riskiem, tostarp no kiberagresijas un digitālo tehnoloģiju veicinātas bērnu seksuālas izmantošanas un seksuālas vardarbības pret viņiem tiešsaistē, jānodrošina šādu noziegumu izmeklēšana, kā arī tiesiskās aizsardzības līdzekļi un atbalsts cietušajiem bērniem. Tām jāņem vērā arī nelabvēlīgā vai neaizsargātā situācijā nonākušo bērnu vajadzības, tostarp jāsniedz bērniem piemērota informācija, kas vajadzības gadījumā ir tulkota attiecīgajās mazākumtautību valodās.

26. Dalībvalstīm jānodrošina efektīvu bērnu aizsardzības mehānismu darbība tiešsaistē un aizsardzības politika, vienlaikus respektējot arī citas bērnu tiesības, jebkurā vietā, kur bērni piekļūst digitālajai videi, tostarp mājās, izglītības iestādēs, interneta kafejnīcās, jauniešu centros, bibliotēkās un veselības aprūpes un alternatīvās aprūpes iestādēs.

C. Koordinācija

27. Lai aptvertu digitālās vides transversālās sekas uz bērnu tiesībām, dalībvalstīm jānorāda valsts struktūra, kuras uzdevums ir koordinēt centralizēto valsts pārvaldes iestāžu un dažādu

¹¹ Vispārējais komentārs Nr. 5 (2003), 45. punkts, Vispārējais komentārs Nr. 14 (2013), 99. punkts, un Vispārējais komentārs Nr. 16 (2013), 78.–81. punkts.

valdības līmeņu politikas nostādnes, pamatnostādnes un programmas, kas saistītas ar bērnu tiesībām.¹² Šādam valsts koordinācijas mehānismam jāsadarbojas ar skolām un informācijas un komunikācijas tehnoloģiju nozari, kā arī ar uzņēmumiem, pilsonisko sabiedrību, akadēmiskajām aprindām un organizācijām, lai īstenotu bērnu tiesības saistībā ar digitālo vidi starpnozaru, valsts, reģionālā un vietējā līmenī.¹³ Vajadzības gadījumā šai struktūrai jāizmanto tehnoloģiju un citu attiecīgo jomu eksperti valdībā un ārpus tās, un neatkarīgai personai jānovērtē, cik efektīvi tā pilda savus pienākumus.

D. Resursu sadale

28. Dalībvalstīm jāmobilizē, jāpiešķir un jāizmanto valsts resursi, lai īstenotu tiesību aktus, politikas nostādnes un programmas ar mērķi pilnībā īstenot bērnu tiesības digitālajā vidē un uzlabot digitālo iekļaušanu, kas nepieciešama, lai ņemtu vērā digitālās vides pieaugošo ietekmi uz bērnu dzīvi un veicinātu vienlīdzīgu piekļuvi pakalpojumiem un savienojamību par pieejamām cenām.¹⁴

29. Ja resursi tiek ieguldīti no uzņēmējdarbības nozares vai iegūti starptautiskās sadarbības ceļā, dalībvalstīm ir jānodrošina, ka trešās personas netraucē vai neapdraud to pilnvaras, ieņēmumu mobilizāciju, budžeta dotācijas un izdevumus.¹⁵

E. Datu vākšana un izpēte

30. Regulāri atjauninātiem datiem un izpētei ir izšķiroša nozīme, lai izprastu digitālās vides ietekmi uz bērnu dzīvi, novērtētu tās ietekmi uz viņu tiesībām un novērtētu valsts intervences pasākumu efektivitāti. Dalībvalstīm jānodrošina stabila, vispusīgu datu vākšana, tam piešķirot pietiekamus līdzekļus un datus dezagregējot atbilstoši vecumam, dzimumam, invaliditātei, ģeogrāfiskajai atrašanās vietai, etniskajai un nacionālajai piederībai un sociālekonomiskajai izcelsmei. Šādi dati un pētījumi, tostarp pētījumi, kuros piedalījušies bērni vai kurus veikuši bērni, jāizmanto, izstrādājot tiesību aktus, politiku un praksi, un tiem jābūt publiski pieejamiem.¹⁶ Vācot un pētot datus, kas saistīti ar bērnu digitālo dzīvi, jārespektē viņu privātās dzīves neaizskaramība un jāievēro augstākie ētikas standarti.

F. Neatkarīga uzraudzība

31. Dalībvalstīm jānodrošina, ka valsts iestāžu cilvēktiesību aizsardzības jautājumos un citu atbilstošu neatkarīgo iestāžu pilnvaras aptver bērnu tiesības digitālajā vidē un ka šīs iestādes var saņemt, izmeklēt un izskatīt bērnu un viņu pārstāvju sūdzības.¹⁷ Ja pastāv neatkarīgas uzraudzības struktūras, kas uzrauga saistībā ar digitālo vidi veiktus pasākumus, valsts iestādēm cilvēktiesību aizsardzības jautājumos cieši jāsadarbojas ar šīm struktūrām, lai efektīvi pildītu savus uzdevumus attiecībā uz bērnu tiesībām.¹⁸

¹² Vispārējais komentārs Nr. 5 (2003), 37. punkts.

¹³ Turpat, 27. un 39. punkts.

¹⁴ Vispārējais komentārs Nr. 19 (2016), 21. punkts.

¹⁵ Turpat, 27. punkta b) apakšpunkts.

¹⁶ Vispārējais komentārs Nr. 5 (2003), 48. un 50. punkts.

¹⁷ Vispārējais komentārs Nr. 2 (2002), 2. un 7. punkts.

¹⁸ Turpat, 7. punkts.

G. Informācijas izplatīšana, izpratnes veidošana un mācības

32. Dalībvalstīm jāizplata informācija un jārīko izpratnes veidošanas kampaņas par bērnu tiesībām digitālajā vidē, īpaši pievēršot uzmanību tām personām, kuru rīcība tieši vai netieši ietekmē bērnus. Tām jāveicina izglītības programmas bērniem, vecākiem un aprūpētājiem, plašai sabiedrībai un politikas veidotājiem, lai uzlabotu viņu zināšanas par bērnu tiesībām saistībā ar iespējām un riskiem, kas saistīti ar digitālajiem produktiem un pakalpojumiem. Šādās programmās jāiekļauj informācija par to, kā bērni var izmantot digitālos produktus un pakalpojumus un attīstīt savas digitālo līdzekļu lietošanas prasmes un iemaņas, kā aizsargāt bērnu privātās dzīves neaizskaramību un novērst viktimizāciju un kā atpazīt bērnu, kurš ir cietis no tiešsaistē vai bezsaistē nodarīta kaitējuma, un atbilstoši reaģēt. Šādu programmu izstrādē jāizmanto izpēte un apspriedes ar bērniem, vecākiem un aprūpētājiem.

33. Speciālistiem, kas strādā bērnu labā un kopā ar viņiem, kā arī uzņēmējdarbības nozarē, tostarp tehnoloģiju nozarē, strādājošajiem jāapgūst mācības, kurās iekļauta informācija par to, kā digitālā vide ietekmē bērnu tiesības dažādās situācijās, kā bērni īsteno savas tiesības digitālajā vidē un kā viņi piekļūst tehnoloģijām un tās lieto. Viņiem arī jāapgūst mācības par starptautisko cilvēktiesību standartu piemērošanu digitālajai videi. Dalībvalstīm jānodrošina, ka speciālistiem, kas strādā jebkurā izglītības līmenī, tiek nodrošinātas gan mācības pirms darba pienākumu izpildes sākšanas, gan mācības darba vietā saistībā ar digitālo vidi, lai veicinātu viņu zināšanu, prasmju un prakses pilnveidi.

H. Sadarbība ar pilsonisko sabiedrību

34. Dalībvalstīm ar bērnu tiesībām saistītu tiesību aktu, politikas nostādņu, plānu un programmu izstrādē, īstenošanā, uzraudzībā un novērtēšanā sistemātiski jāiesaista pilsoniskā sabiedrība, tostarp bērnu vadītās grupas un nevalstiskās organizācijas, kas darbojas bērnu tiesību jomā, kā arī personas, kas ir saistītas ar digitālo vidi. Tām arī jānodrošina, ka pilsoniskās sabiedrības organizācijas var īstenot savus pasākumus, kas attiecas uz bērnu tiesību popularizēšanu un aizsardzību saistībā ar digitālo vidi.

I. Bērnu tiesības un uzņēmējdarbības nozare

35. Uzņēmējdarbības nozare, tostarp bezpeļņas organizācijas, tieši un netieši ietekmē bērnu tiesības, sniedzot pakalpojumus un nodrošinot produktus, kas saistīti ar digitālo vidi. Uzņēmumiem jārespektē bērnu tiesības, jānovērš viņu tiesību ļaunprātīga izmantošana saistībā ar digitālo vidi un jāatlīdzina par šajā saistībā radīto kaitējumu. Dalībvalstīm ir pienākums nodrošināt, ka uzņēmumi pilda šos pienākumus.¹⁹

36. Dalībvalstīm jāveic pasākumi, tostarp jāizstrādā, jāuzrauga, jāīsteno un jānovērtē tiesību akti, noteikumi un politikas nostādnes, lai nodrošinātu, ka uzņēmumi ievēro savus pienākumus novērst savu tīklu vai tiešsaistes pakalpojumu izmantošanu veidā, kas izraisa vai veicina bērnu tiesību, tostarp viņu tiesību uz privātās dzīves neaizskaramību un aizsardzību, pārkāpumus vai ļaunprātīgu izmantošanu, un lai nodrošinātu bērniem un viņu vecākiem un aprūpētājiem ātrus un efektīvus tiesiskās aizsardzības līdzekļus. Tām arī jānodrošina uzņēmumi sniegt informāciju sabiedrībai un izmaksu ziņā pieejamus un savlaicīgus padomus, lai atbalstītu drošas un labvēlīgas bērnu darbības digitālajā vidē.

37. Dalībvalstīm ir pienākums aizsargāt bērnus un nepieļaut, ka uzņēmējsabiedrības pārkāpj

¹⁹ Vispārējais komentārs Nr. 16 (2013), 28., 42. un 82. punkts.

viņu tiesības, tostarp tiesības uz aizsardzību pret jebkādu vardarbību digitālajā vidē. Lai gan uzņēmumi, iespējams, tieši nepiedalās kaitīgu darbību veikšanā, tie var izraisīt vai veicināt bērnu tiesību uz brīvību no vardarbības pārkāpšanu, tostarp, izstrādājot un sniedzot digitālos pakalpojumus. Dalībvalstīm jāievieš, jāuzrauga un jāievēro normatīvie akti, kuru mērķis ir novērst tiesību uz aizsardzību pret vardarbību pārkāpumus, kā arī tie normatīvie akti, kuru mērķis ir izmeklēt, iztiesāt un izlabot pārkāpumus, ja tie radušies saistībā ar digitālo vidi.²⁰

38. Dalībvalstīm jāpieprasa uzņēmējdarbības nozarei ar pienācīgu rūpību attiekties pret bērnu tiesībām, jo īpaši veikt un publiskot ietekmes uz bērnu tiesībām novērtējumus, īpašu uzmanību pievēršot digitālās vides diferencētajai un reizēm nopietnajai ietekmei uz bērniem.²¹ Tām jāveic atbilstoši pasākumi, lai nepieļautu, uzraudzītu un izmeklētu uzņēmumu izdarītos bērnu tiesību pārkāpumus un piemērotu sodus par tiem.

39. Dalībvalstīm ir ne tikai jāizstrādā tiesību akti un politikas nostādnes, bet arī jāpieprasa, lai visi uzņēmumi, kas ietekmē bērnu tiesības saistībā ar digitālo vidi, īstenotu visaugstākajiem ētikas, privātās dzīves neaizskaramības un drošības standartiem atbilstošus reglamentējošos noteikumus, nozares kodeksus un pakalpojumu sniegšanas noteikumus saistībā ar savu produktu un pakalpojumu izstrādi, tehnisko izpēti, attīstīšanu, sniegšanu, izplatīšanu un tirdzniecību. Tas ietver uzņēmumus, kuru mērķauditorija ir bērni, kuru galalietotāji ir bērni vai kuri citādi ietekmē bērnus. Dalībvalstīm jāpieprasa, lai šādi uzņēmumi saglabātu augstus pārredzamības un pārskatatbildības standartus, un jāmudina tos veikt pasākumus ar mērķi radīt tādas jauninājumus, kas būtu bērnu interesēs. Tām arī jāpieprasa, lai uzņēmumi sniegtu bērniem – viņu vecumam atbilstošā veidā – vai ļoti mazu bērnu vecākiem un aprūpētājiem paskaidrojumus par šo uzņēmumu pakalpojumu sniegšanas nosacījumiem.

J. Komercreklāma un tirgvedība

40. Digitālā vide ietver uzņēmumus, kuriem ieņēmumu gūšanas nolūkā ir jāapstrādā personas dati, lai veidotu mērķtiecīgu un ieņēmumus nesošu vai apmaksātu saturu, un šādi procesi tieši un netieši ietekmē bērnu darbības digitālajā vidē. Daudzos no šiem procesiem piedalās vairāki komerciālie partneri, kuri veido piegādes ķēdi saimnieciskās darbības nodrošināšanai un veic personas datu apstrādi, kas var izraisīt bērnu tiesību pārkāpumus vai ļaunprātīgu izmantošanu, tostarp tādu reklāmas dizaina elementu izmantošanu, kas paredz un virza bērna darbības uz ekstrēmāku saturu, automatizētus paziņojumus, kas var pārtraukt miegu, vai bērna personas informācijas vai atrašanās vietas datu izmantošanu, lai viņam mērķtiecīgi parādītu, iespējams, kaitīgu komerciālo saturu.

41. Reglamentējot bērniem adresētu un bērniem pieejamu reklāmu un tirgvedības darbības, dalībvalstu primārajam apsvērumam jābūt bērna interesēm. Finansiālais atbalsts, produktu izvietošana un visi pārējie komerciāla satura veidi ir skaidri jānošķir no jebkura cita satura, un tie nedrīkst izraisīt dzimumu vai rasu stereotipu saglabāšanos.

42. Dalībvalstīm ar likumu jāaizliedz jebkura vecuma bērnu tāda profilēšana vai mērķauditorijas atlase komerciālos nolūkos, kurā pamatojas uz digitālo ierakstu, kas ļauj faktiski noteikt vai secināt bērnu īpašības, tostarp saistībā ar grupas vai kolektīvajiem datiem, kā arī jāaizliedz mērķauditorijas atlase, kas izveidota, pamatojoties uz biedrošanos vai radniecību. Attiecībā uz praksēm, kuru pamatā ir neiropsiholoģiskā tirgvedība, emociju analīze, iegremdējošā reklāma un reklāma virtuālās un paplašinātās realitātes vidē ar mērķi

²⁰ Turpat, 60. punkts.

²¹ Turpat, 50. un 62.–65. punkts.

veicināt produktus, lietojumprogrammas un pakalpojumus, jāaizliedz arī tieša vai netieša to sadarbība ar bērniem.

K. Tiesas pieejamība un tiesiskās aizsardzības līdzekļi

43. Dažādu iemeslu dēļ ir īpaši grūti nodrošināt bērniem tiesas pieejamību situācijās, kas attiecas uz digitālo vidi. Šādas grūtības rodas tāpēc, ka trūkst tiesību aktu, kas paredz sankcijas par bērnu tiesību pārkāpumiem tieši saistībā ar digitālo vidi, pastāv grūtības iegūt pierādījumus vai identificēt vainīgos vai bērniem un viņu vecākiem vai aprūpētājiem trūkst zināšanu par savām tiesībām vai cita starpā par to, kas ir viņu tiesību pārkāpums vai ļaunprātīga izmantošana digitālajā vidē. Grūtības var rasties arī tad, ja bērniem tiek lūgts izpaust informāciju par sensitīvām vai privātām darbībām tiešsaistē vai arī viņi baidās no vienaudžu atriebības vai sociālās atstumšanas.

44. Dalībvalstīm jānodrošina, ka ir plaši zināms par piemērotiem un efektīviem tiesiskās aizsardzības un ārpustiesas mehānismiem bērnu tiesību pārkāpumu novēršanai saistībā ar digitālo vidi un tie ir viegli pieejami visiem bērniem un viņu pārstāvjiem. Sūdzību iesniegšanas un ziņošanas mehānismiem jābūt bez maksas, drošiem, konfidencialiem, reaģētspējīgiem, bērniem piemērotiem un izstrādātiem pieejamos formātos. Dalībvalstīm arī jāparedz kolektīvās sūdzības, tostarp kolektīvās prasības un tiesāšanās sabiedrības interesēs, kā arī juridiska vai cita atbilstoša palīdzība, tostarp ar specializētu dienestu starpniecību, tiem bērniem, kuru tiesības ir pārkāptas digitālajā vidē vai izmantojot digitālo vidi.

45. Dalībvalstīm jāizveido, jākoordinē un regulāri jāuzrauga un jānovērtē sistēmas šādu lietu nodošanai tiesā un efektīva atbalsta sniegšanai cietušajiem bērniem.²² Sistēmās jāiekļauj pasākumi cietušo bērnu identificēšanai, ārstēšanai un turpmākajai aprūpei, kā arī sociālajai reintegrācijai. Mācības par cietušo bērnu identificēšanu jāiekļauj nosūtīšanas mehānismos, tostarp digitālo pakalpojumu sniedzējiem. Šādā sistēmā pasākumiem jāaptver daudzas aģentūras un jābūt piemērotiem bērniem, lai nepieļautu, ka bērni atkārtoti kļūst par cietušajiem un viņiem tiek nodarīts turpmāks kaitējums saistībā ar izmeklēšanas un tiesvedības procesiem. Tam var būt nepieciešama īpaša aizsardzība konfidencialitātes garantēšanai un ar digitālo vidi saistīto kaitējumu atlīdzināšana.

46. Atbilstoša atlīdzināšana ietver restitūciju, kompensāciju un apmierinājumu, un var tikt pieprasīta atvainošanās, nodarījuma izlabošana, nelikumīga satura izņemšana, piekļuve psiholoģiskās atveseļošanās pakalpojumiem vai citi pasākumi.²³ Saistībā ar pārkāpumiem digitālajā vidē tiesiskās aizsardzības mehānismos jāņem vērā bērnu neaizsargātība un nepieciešamība rīkoties ātri, lai apturētu notiekošo un turpmāko kaitējumu. Dalībvalstīm jāgarantē pārkāpumu neatkārtošanos, tostarp jāveic attiecīgo tiesību aktu un politikas nostādņu reforma un tie efektīvi jāīsteno.

47. Digitālās tehnoloģijas ievieš papildu sarežģītību izmeklēšanā un kriminālvajāšanā saistībā ar tādiem noziedzīgiem nodarījumiem pret bērniem, kas var aptvert vairākas valstis. Dalībvalstīm jānosaka veidi, kādos digitālo tehnoloģiju izmantošana var atvieglot vai kavēt pret bērniem izdarīto noziedzīgo nodarījumu izmeklēšanu un kriminālvajāšanu saistībā ar tiem, un jāveic visi pieejamie preventīvie, izpildes un koriģējošie pasākumi, tostarp sadarbībā ar starptautiskajiem partneriem. Tām jānodrošina tiesībaizsardzības iestāžu amatpersonām,

²² Vispārējais komentārs Nr. 21 (2017), 22. punkts. Skat. arī Ģenerālās asamblejas Rezolūcijas 60/147 pielikumu.

²³ Vispārējais komentārs Nr. 5 (2003), 24. punkts.

prokuroriem un tiesnešiem specializētas mācības, tostarp, izmantojot starptautisku sadarbību, par tādiem bērnu tiesību pārkāpumiem, kas īpaši saistīti ar digitālo vidi.

48. Bērniem var rasties īpašas grūtības, meklējot tiesiskās aizsardzības līdzekļus, ja viņu tiesības digitālajā vidē ir ļaunprātīgi izmantojušas uzņēmējdarbības, jo īpaši saistībā ar savu darbību pasaules mērogā.²⁴ Dalībvalstīm jāapsver pasākumi, kas veicami, lai respektētu, aizsargātu un īstenotu bērnu tiesības saistībā ar uzņēmumu veiktajiem eksteritoriālajiem pasākumiem un darbībām, ja pastāv pamatota saikne starp valsti un attiecīgo rīcību. Tām jānodrošina, ka uzņēmumi paredz efektīvus sūdzību mehānismus, tomēr šie mehānismi nedrīkst bērniem liegt piekļuvi valsts tiesiskās aizsardzības līdzekļiem. Tām arī jānodrošina, ka iestādes, kas ir pilnvarotas veikt uzraudzību saistībā ar bērnu tiesībām, piemēram, attiecībā uz veselības aprūpi, drošību, datu aizsardzību, patērētāju tiesībām, izglītību, reklāmu un tirgvedību, izmeklē sūdzības un nodrošina atbilstošus tiesiskās aizsardzības līdzekļus gadījumos, kad bērnu tiesības ir pārkāptas vai ļaunprātīgi izmantotas digitālajā vidē.²⁵

49. Dalībvalstīm bērniem saprotamā valodā jāsniedz bērniem piemērota un vecumam atbilstoša informācija par bērnu tiesībām un par ziņošanas un sūdzību iesniegšanas mehānismiem, pakalpojumiem un tiesiskās aizsardzības līdzekļiem, kas viņiem ir pieejami gadījumos, kad ir pārkāptas vai ļaunprātīgi izmantotas viņu tiesības saistībā ar digitālo vidi. Šāda informācija jāsniedz arī vecākiem, aprūpētājiem un speciālistiem, kas strādā ar bērniem un bērnu labā.

VI. Pilsoniskās tiesības un brīvības

A. Piekļuve informācijai

50. Digitālā vide rada bērniem unikālu iespēju īstenot savas tiesības piekļūt informācijai. Šajā saistībā informācijas un komunikācijas nesējiem, tostarp digitālajam un tiešsaistes saturam, ir svarīga funkcija.²⁶ Dalībvalstīm jānodrošina, ka bērniem ir piekļuve informācijai digitālajā vidē un ka šīs tiesības ierobežo vienīgi tad, ja tas ir paredzēts tiesību aktos un ir nepieciešams Konvencijas 13. pantā paredzētajiem mērķiem.

51. Dalībvalstīm jānodrošina un jāatbalsta bērnu vecumam piemērota, iespējas radoša un bērnu attīstības pakāpei atbilstoša digitālā satura izveide un tas, lai bērniem būtu pieejama plaša informācija, tostarp valsts iestāžu rīcībā esošā informācija par kultūru, sportu, mākslu, veselības aprūpi, pilsoniskajām un politiskajām lietām un bērnu tiesībām.

52. Dalībvalstīm jāveicina šāda satura radīšana un izplatīšana, izmantojot vairākus formātus un informāciju, kas iegūta no daudziem valsts un starptautiskajiem avotiem, tostarp no ziņu plašsaziņas līdzekļiem, raidorganizācijām, muzejiem, bibliotēkām un izglītības, zinātnes un kultūras organizācijām. Tām īpaši jācenšas uzlabot daudzveidīga, pieejama un labvēlīga satura nodrošināšanu bērniem ar invaliditāti un bērniem, kas piederīgi etnisko, valodas, pamatiedzīvotāju un citu minoritāšu grupām. Spēja piekļūt būtiskai informācijai bērniem saprotamā valodā var ievērojami pozitīvi ietekmēt vienlīdzību.²⁷

53. Dalībvalstīm jānodrošina, ka visi bērni tiek informēti par daudzveidīgu un kvalitatīvu

²⁴ Vispārējais komentārs Nr. 16 (2013), 66. un 67. punkts.

²⁵ Turpat, 30. un 43. punkts.

²⁶ Vispārējais komentārs Nr. 7 (2005), 35. punkts, un Vispārējais komentārs Nr. 20 (2016), 47. punkts.

²⁷ Vispārējais komentārs Nr. 17 (2013), 46. punkts, un Vispārējais komentārs Nr. 20 (2016), 47. un 48. punkts.

informāciju, kas pieejama tiešsaistē, un var to viegli atrast, tostarp saturu, kas nav atkarīgs no komerciālām vai politiskām interesēm. Tām jānodrošina, ka automatiskajā meklēšanā un informācijas filtrēšanā, tostarp ieteikumu sistēmās, netiek piešķirta priekšroka apmaksātam saturam, kura parādīšanai ir komerciāla vai politiska motivācija, nevis bērnu izvēlei un tādējādi netiek ierobežotas bērnu tiesības uz informāciju.

54. Digitālā vide var ietvert dzimumu stereotipus atbalstošu, diskriminējošu, rasistisku, vardarbīgu, pornogrāfisku un ekspluatējošu informāciju, kā arī nepatiesus stāstus, neprecīzu un nepareizu informāciju un informāciju, kas mudina bērnus iesaistīties nelikumīgās vai kaitīgās darbībās. Šāda informācija var tikt iegūta no vairākiem avotiem, tostarp no citiem lietotājiem, komerciāla satura veidotājiem, dzimumnoziegumu izdarītājiem vai bruņotiem grupējumiem, kas uzskatāmi par teroristiem vai vardarbīgiem ekstrēmistiem. Dalībvalstīm jāaizsargā bērni no kaitīga un neuzticama satura un jāpārlicinās, ka attiecīgie uzņēmumi un citi digitālā satura piegādātāji izstrādā un īsteno pamatnostādnes, kas garantē bērniem iespēju droši piekļūt daudzveidīgam saturam, – tādējādi tiek atzītas bērnu tiesības uz informāciju un vārda brīvību un vienlaikus viņi tiek pasargāti no šādiem kaitīgiem materiāliem atbilstoši viņu tiesībām un attīstības pakāpei.²⁸ Jebkādiem ierobežojumiem attiecībā uz jebkuras interneta, elektroniskas vai citas informācijas izplatīšanas sistēmu darbību jābūt saskaņā ar Konvencijas 13. pantu.²⁹ Dalībvalstis nedrīkst tīši traucēt vai ļaut citiem dalībniekiem traucēt elektroenerģijas piegādes, mobilo tīklu pakalpojumu vai interneta pieslēguma nodrošināšanu nevienā ģeogrāfiskajā apgabalā – nedz tā daļā, nedz kopumā –, lai neradītu situāciju, ka bērniem tiek traucēta piekļuve informācijai un saziņai.

55. Dalībvalstīm jāmudina bērnu lietoto digitālo pakalpojumu sniedzēji piemērot kodolīgu un saprotamu satura marķējumu, piemēram, attiecībā uz norādi par satura piemērotību vecumam vai uzticamību. Tām arī jāmudina nodrošināt bērniem, vecākiem un aprūpētājiem, pedagogiem un attiecīgajām speciālistu grupām pieejamus norādījumus, mācības, izglītojošos materiālus un ziņošanas mehānismus.³⁰ Uz vecumu vai saturu pamatotām sistēmām, kas paredzētas bērnu aizsargāšanai no vecumam neatbilstoša satura, jāatbilst datu minimizēšanas principam.

56. Dalībvalstīm jānodrošina, ka digitālo pakalpojumu sniedzēji ievēro attiecīgas pamatnostādnes, standartus un kodeksus³¹ un izpilda likumīgus, nepieciešamus un samērīgus noteikumus par satura uzraudzību. Satura kontroles sistēmas, filtrēšanas sistēmas skolās un citas uz drošību vērstas tehnoloģijas nedrīkst izmantot, lai ierobežotu bērnu piekļuvi informācijai digitālajā vidē; tās jāizmanto tikai, lai novērstu kaitīga materiāla nokļuvi bērnu rīcībā. Satura uzraudzībai un satura kontrolei jābūt līdzsvarā ar tiesībām uz aizsardzību pret to, ka tiek pārkāptas citas bērnu tiesības, jo īpaši tiesības uz vārda brīvību un privātās dzīves neaizskaramību.

57. Profesionālās rīcības kodeksos, ko izstrādājuši ziņu plašsaziņas līdzekļi un citas attiecīgās organizācijas, jāietver norādījumi par to, kā ziņot par digitālajiem riskiem un iespējām, kas saistītas ar bērniem. Šādiem norādījumiem jānodrošina, ka, sniedzot uz pierādījumiem pamatotus ziņojumus, netiek atklāta cietušo un izdzīvojušo bērnu identitāte un tiek ievēroti starptautiskie cilvēktiesību standarti.

²⁸ Vispārējais komentārs Nr. 16 (2013), 58. punkts, un Vispārējais komentārs Nr. 7 (2005), 35. punkts.

²⁹ Cilvēktiesību komitejas Vispārējais komentārs Nr. 34 (2011), 43. punkts.

³⁰ Vispārējais komentārs Nr. 16 (2013), 19. un 59. punkts.

³¹ Turpat, 58. un 61. punkts.

B. Vārda brīvība

58. Bērnu tiesības uz vārda brīvību ietver brīvību meklēt, saņemt un izplatīt jebkāda veida informāciju un idejas, pēc savas izvēles izmantojot jebkurus plašsaziņas līdzekļus. Bērni norādīja³², ka digitālā vide sniedz ievērojamas iespējas paust savas idejas, viedokli un politiskos uzskatus. Bērniem, kuri atrodas nelabvēlīgā vai neaizsargātā situācijā, tehnoloģiju sekmēta mijiedarbība ar citiem, kas dalās pieredzē, var palīdzēt izteikties.

59. Visiem ierobežojumiem, kas tiek noteikti bērnu tiesībām uz vārda brīvību digitālajā vidē, piemēram, filtriem, tostarp drošības pasākumiem, jābūt likumīgiem, nepieciešamiem un samērīgiem. Šādu ierobežojumu motīviem jābūt pārredzamiem, un tie jāpaziņo bērniem viņu vecumam atbilstošā valodā. Dalībvalstīm jāsniedz bērniem informācija un mācību iespējas par to, kā efektīvi izmantot šīs tiesības, jo īpaši, kā izveidot un droši koplietot digitālo saturu, vienlaikus respektējot citu tiesības un cieņu un nepārkāpjot tiesību aktus, piemēram, tos, kas attiecas uz naida celšanu un aicinājumu uz vardarbību.

60. Kad bērni digitālajā vidē pauž savus politiskos vai citus uzskatus un atklāj identitāti, viņi var saņemt kritiku, naidīgu attieksmi, draudus vai sodu. Dalībvalstīm jāaizsargā bērni no kiberagresijas un draudiem, cenzūras, datu aizsardzības pārkāpumiem un digitālās uzraudzības. Pret bērniem nedrīkst uzsākt kriminālprocesu par viedokļa paušanu digitālajā vidē, ja vien viņi nepārkāpj krimināltiesību aktos noteiktos ierobežojumus, kas ir saderīgi ar Konvencijas 13. pantu.

61. Ņemot vērā komerciālo un politisko motivāciju konkrētu pasaules uzskatu veicināšanai, dalībvalstīm jānodrošina, ka informācijas filtrēšanas, profilēšanas, tirgvedības un lēmumu pieņemšanas automatizēto procesu izmantošana nemaina, neietekmē vai netraucē bērnu spēju izveidot un paust savu viedokli digitālajā vidē.

C. Domas, apziņas un reliģiskās pārliecības brīvība

62. Dalībvalstīm jārespektē bērnu tiesības uz domas, apziņas un reliģiskās pārliecības brīvību digitālajā vidē. Komiteja mudina dalībvalstis ieviest vai atjaunināt datu aizsardzības noteikumus un izstrādāt standartus, kuros ir identificēta, definēta un aizliegta tāda prakse, kas ietekmē vai traucē īstenot bērnu tiesības uz domas un ticības brīvību digitālajā vidē, piemēram, izmantojot emociju analīzi vai izsecināšanu. Lai izdarītu secinājumus par bērna iekšējo stāvokli, var izmantot automatizētas sistēmas. Dalībvalstīm jānodrošina, ka automatizētas sistēmas vai informācijas filtrēšanas sistēmas netiek izmantotas, lai ietekmētu vai mainītu bērnu uzvedību vai emocijas vai lai ierobežotu viņu iespējas vai attīstību.

63. Dalībvalstīm jānodrošina, ka bērni netiek sodīti par viņu reliģisko pārliecību vai uzskatiem un netiek nekādā citā veidā ierobežotas viņu nākotnes iespējas. Attiecībā uz bērnu tiesībām paust savu reliģisko pārliecību vai uzskatus digitālajā vidē var piemērot tikai tādas ierobežojumus, kas ir likumīgi, nepieciešami un samērīgi.

D. Biedrošanās un miermīlīgas pulcēšanās brīvība

64. Digitālā vide var sniegt bērniem iespēju veidot savu sociālo, reliģisko, kultūras, etnisko, seksuālo un politisko identitāti un līdzdarboties attiecīgajās kopienās un sabiedriskajās telpās apspriešanās, starpkultūru apmaiņas, sociālās saliedētības un daudzveidības vairošanas

³² “Our rights in a digital world”, 16. lpp.

nolūkos.³³ Bērni norādīja, ka digitālā vide viņiem ir nodrošinājusi vērtīgas iespējas tikties, apmainīties ar informāciju un apsprieties ar vienaudžiem, lēmumu pieņēmējiem un citām personām, ar kurām viņiem ir kopīgas intereses.³⁴

65. Dalībvalstīm jānodrošina, ka to tiesību akti, noteikumi un politikas nostādnes aizsargā bērnu tiesības līdzdarboties organizācijās, kuras daļēji vai pilnīgi darbojas digitālajā vidē. Bērniem nedrīkst piemērot nekādus ierobežojumus attiecībā uz to, kā viņi īsteno savas tiesības uz biedrošanās un miermīlīgas pulcēšanās brīvību digitālajā vidē, izņemot tos, kas ir likumīgi, nepieciešami un samērīgi.³⁵ Šādas līdzdalības rezultātā šiem bērniem nevajadzētu rasties negatīvām sekām, piemēram, izslēgšanai no skolas, turpmāko iespēju ierobežošanai vai atņemšanai vai policijas profila izveidei. Šādai līdzdalībai jābūt drošai, privātai un bez valsts vai privātu struktūru uzraudzības.

66. Turklāt atpazīstamība sabiedrībā un sakaru dibināšanas iespējas digitālajā vidē var palīdzēt īstenot bērnu vadītus pasākumus un radīt iespējas bērniem kļūt par cilvēktiesību aizstāvjiem. Komiteja atzīst, ka digitālā vide rada iespējas bērniem, tostarp tiem bērniem, kas aizstāv cilvēktiesības, kā arī bērniem, kuri ir neaizsargātās situācijās, savstarpēji sazināties, aizstāvēt savas tiesības un veidot biedrības. Dalībvalstīm viņi jāatbalsta, tostarp veicinot īpašu digitālo telpu izveidi, un jāgarantē viņu drošība.

E. Tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību

67. Privātās dzīves neaizskaramība ir būtiska bērnu rīcības brīvībai, cieņai un drošībai, kā arī viņu tiesību īstenošanai. Bērnu personas dati tiek apstrādāti, lai piedāvātu viņiem izglītību, veselības aprūpi un citus labumus. Draudus bērnu privātās dzīves neaizskaramībai var radīt datu vākšana un apstrāde, ko veic valsts iestādes, uzņēmumi un citas organizācijas, kā arī tādas noziedzīgas darbības kā personu identificējošas informācijas zādzība. Draudi var rasties arī pašu bērnu un viņu ģimenes locekļu, vienaudžu vai citu personu darbību rezultātā, piemēram, vecākiem tiešsaistē koplietojot fotogrāfijas vai svešiniekam koplietojot informāciju par bērnu.

68. Dati cita starpā var ietvert informāciju par bērnu identitāti, darbībām, atrašanās vietu, saziņu, emocijām, veselību un attiecībām. Dažas personas datu kombinācijas, tostarp biometriskie dati, var unikāli identificēt bērnu. Digitālā prakse, piemēram, automatizēta datu apstrāde, profilēšana, mērķauditorijas atlase pēc uzvedības, obligāta identitātes pārbaude, informācijas filtrēšana un masveida uzraudzība, kļūst par ikdienu. Šāda prakse var izraisīt patvaļīgu vai nelikumīgu iejaukšanos bērnu tiesībās uz privātās dzīves neaizskaramību, un tā bērnus var ietekmēt nelabvēlīgā veidā, kam var būt sekas arī vēlākos dzīves posmos.

69. Iejaukšanās bērna privātās dzīves neaizskaramībā ir pieļaujama tikai tad, ja tā nav ne patvaļīga, ne nelikumīga. Tāpēc jebkāda šāda iejaukšanās jāīsteno tikai tad, ja tā ir paredzēta likumā, tai ir leģitīms mērķis, tā tiek veikta, ievērojot datu minimizēšanas principu, tā ir samērīga un izstrādāta, ievērojot bērna intereses, un tā nedrīkst būt pretrunā Konvencijas noteikumiem, mērķiem vai uzdevumiem.

70. Dalībvalstīm jāveic likumdošanas, administratīvie un citi pasākumi, lai nodrošinātu, ka bērnu privātās dzīves neaizskaramību respektē un aizsargā visas organizācijas, kas apstrādā

³³ Vispārējais komentārs Nr. 17 (2013), 21. punkts, un Vispārējais komentārs Nr. 20 (2016), 44. un 45. punkts.

³⁴ "Our rights in a digital world", 20. lpp.

³⁵ Cilvēktiesību komitejas Vispārējais komentārs Nr. 37 (2020) 6. un 34. punkts.

viņu datus, un visās vidēs, kur tas tiek darīts. Tiesību aktos jāiekļauj noteikumi par stingriem aizsardzības pasākumiem, pārredzamību, neatkarīgu uzraudzību un piekļuvi tiesiskās aizsardzības līdzekļiem. Dalībvalstīm jāpieprasa, lai digitālajos produktos un pakalpojumos, kas ietekmē bērnus, tiktu iekļauta integrēta datu aizsardzība. Tām regulāri jāpārskata privātās dzīves neaizskaramības un datu aizsardzības tiesību akti un jānodrošina, ka procedūras un prakse novērš gan tīšus, gan netīšus bērnu privātās dzīves neaizskaramības pārkāpumus. Ja šifrēšanu uzskata par piemērotu līdzekli, dalībvalstīm ir jāapsver piemēroti pasākumi, kas ļauj atklāt bērnu seksuālu izmantošanu un vardarbību pret bērniem vai materiālus, kuros atspoguļota bērnu seksuāla izmantošana, un ziņot par to. Šādi pasākumi jāveic, stingri ievērojot likumības, nepieciešamības un samērīguma principu.

71. Ja tiek lūgta piekrišana bērna datu apstrādei, dalībvalstīm ir jānodrošina, ka šo piekrišanu apzināti un brīvprātīgi sniedz bērns vai – atkarībā no bērna vecuma un attīstības pakāpes – kāds no viņa vecākiem vai aprūpētājs un tā ir iegūta pirms šo datu apstrādes. Ja paša bērna piekrišana tiek uzskatīta par nepietiekamu un bērna personas datu apstrādei ir nepieciešama viņa vecāku piekrišana, dalībvalstīm ir jāpieprasa, lai organizācijas, kas apstrādā šādus datus, pārbaudītu, vai piekrišana ir apzināta un jēgpilna un vai to ir devis kāds no bērna vecākiem vai bērna aprūpētājs.

72. Dalībvalstīm jānodrošina, ka bērni un viņu vecāki vai aprūpētāji, ievērojot saprātīgus un likumīgus ierobežojumus, var viegli piekļūt uzglabātajiem datiem, labot neprecīzus vai novecojušus datus un dzēst datus, ko nelikumīgi vai nevajadzīgi glabājušas valsts iestādes, privātpersonas vai citas struktūras.³⁶ Tām arī jānodrošina bērnu tiesības atsaukt savu piekrišanu un iebilst pret personas datu apstrādi, ja datu pārzinis nepierāda, ka apstrādei ir likumīgs un sevišķi svarīgs iemesls. Tām arī jāsniedz informācija bērniem, vecākiem un aprūpētājiem par šādiem jautājumiem bērniem piemērotā valodā un pieejamos formātos.

73. Bērnu personas datiem jābūt pieejamiem tikai tām iestādēm, organizācijām un personām, kuras saskaņā ar likumu ir norīkotas tos apstrādāt, un jānodrošina tādas pienācīgas procesuālās garantijas kā regulāras revīzijas un pārskatatbildības pasākumi.³⁷ Bērnu dati, kas savākti noteiktiem mērķiem jebkurā vidē, tostarp digitālā sodāmības reģistrā, ir jāaizsargā un jāizmanto tikai šiem mērķiem, un tos nedrīkst glabāt nelikumīgi vai nevajadzīgi vai izmantot citiem mērķiem. Ja informācija tiek sniegta vienā vidē un ja bērnam var rasties likumīgs labums, to izmantojot citā vidē, piemēram, saistībā ar skolu un augstāko izglītību, šādu datu izmantošanai vajadzētu būt pārredzamai un atbildīgai un tā jāveic attiecīgi ar paša bērna vai viņa vecāku vai aprūpētāju piekrišanu.

74. Privātās dzīves neaizskaramības un datu aizsardzības tiesību aktiem un pasākumiem nevajadzētu patvaļīgi ierobežot citas bērnu tiesības, piemēram, tiesības uz vārda brīvību vai aizsardzību. Dalībvalstīm jānodrošina, ka datu aizsardzības tiesību aktos tiek noteikta prasība respektēt bērnu privātās dzīves neaizskaramību un ievērot personas datu aizsardzību saistībā ar digitālo vidi. Nepārtrauktas tehnoloģiju attīstības rezultātā digitālās vides darbības joma paplašinās un ietver arvien vairāk pakalpojumu un produktu, piemēram, apģērbu un rotaļlietas. Tā kā vides, kurās bērni pavada laiku, kļūst "savienotas", izmantojot iegultus devējus, kas savienoti ar automatizētām sistēmām, dalībvalstīm ir jānodrošina, ka attiecībā uz produktiem un pakalpojumiem, kas veicina šādu vidi, tiek piemērotas stingras datu aizsardzības prasības un citi privātās dzīves neaizskaramības noteikumi un standarti. Tas ietver sabiedriskās vietas, piemēram, ielas, skolas, bibliotēkas, sporta un izklaides vietas,

³⁶ Cilvēktiesību komitejas Vispārējais komentārs Nr. 16 (1988), 10. punkts.

³⁷ Turpat; kā arī Bērnu tiesību komitejas Vispārējais komentārs Nr. 20 (2016), 46. punkts.

uzņēmumu telpas, tostarp veikalus un kinoteātrus, un mājas.

75. Veicot jebkādu bērnu digitālu uzraudzību kopā ar jebkādu ar to saistītu automatizētu personas datu apstrādi, ir jārespektē bērna tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību, un to nevajadzētu darīt regulāri, diskriminējoši vai bez bērna vai – ļoti mazu bērnu gadījumā – bez viņu vecāku vai aprūpētāju ziņas; tā nedrīkst notikt arī tad, ja personai nav tiesību iebilst pret šādu uzraudzību komerciālās vidēs un izglītības un aprūpes iestādēs, un vienmēr jāapsver, kuri vēlamā mērķa sasniegšanas līdzekļi vismazāk pārkāpj privātās dzīves neaizskaramību.

76. Digitālā vide rada īpašas grūtības vecākiem un aprūpētājiem respektēt bērnu tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību. Ja tehnoloģijas, kas drošības nolūkos uzrauga tiešsaistes darbības, piemēram, kontroles ierīces un pakalpojumi, netiek rūpīgi ieviestas, tās var bērnam liegt sazvānīt palīdzības līniju vai meklēt jutīgu informāciju. Dalībvalstīm jākonsultē bērni, vecāki, aprūpētāji un sabiedrība par bērna tiesību uz privātās dzīves neaizskaramību nozīmi un par to, kā viņu pašu darbības var apdraudēt šīs tiesības. Viņi jāinformē arī par darbībām, kuras veicot viņi var respektēt un aizsargāt bērnu privātās dzīves neaizskaramību saistībā ar digitālo vidi un vienlaikus rūpēties par bērnu drošību. Vecāku un aprūpētāju veiktai bērna digitālo darbību uzraudzībai jābūt samērīgai un bērna attīstības pakāpei atbilstoši.

77. Daudzi bērni izmanto tiešsaistes avatārus vai pseidonīmus, kas aizsargā viņu identitāti, un šāda prakse var būt svarīga, lai aizsargātu bērnu privātās dzīves neaizskaramību. Dalībvalstīm jāpieprasa integrētas drošības un integrētas datu aizsardzības pieeja anonimitātei, vienlaikus nodrošinot, ka anonīma prakse nekļūst ierasta, lai slēptu kaitīgu vai prettiesisku uzvedību, piemēram, kibergresiju, naidīgu runu vai seksuālu izmantošanu un vardarbību. Bērna privātās dzīves neaizskaramības aizsardzība digitālajā vidē var būt būtiska apstākļos, kad vecāki vai aprūpētāji paši apdraud bērna drošību vai viņiem ir domstarpības par bērna aprūpi. Šādos gadījumos var būt nepieciešama turpmāka iejaukšanās, kā arī ģimenes konsultācijas vai citi pakalpojumi, lai aizsargātu bērna tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību.

78. Personām, kas digitālajā vidē bērniem sniedz preventīvos vai konsultēšanas pakalpojumus, jābūt atbrīvotām no jebkādam prasībām par to, ka lietotājam bērnam ir nepieciešama vecāku piekrišana, lai piekļūtu šādiem pakalpojumiem.³⁸ Šādiem pakalpojumiem jāatbilst augstiem privātās dzīves neaizskaramības un bērnu aizsardzības standartiem.

F. Dzimšanas reģistrācija un tiesības uz identitāti

79. Dalībvalstīm jāveicina tādu digitālo identifikācijas sistēmu izmantošana, kas ļauj valsts iestādēm reģistrēt un oficiāli atzīt visus jaundzimušos bērnus, lai atvieglotu viņu piekļuvi pakalpojumiem, tostarp veselības aprūpei, izglītībai un labklājības pakalpojumiem. Dzimšanas reģistrācijas trūkums veicina Konvencijā un tās fakultatīvajos protokolos noteikto bērnu tiesību pārkāpumus. Dalībvalstīm jāizmanto jaunākās tehnoloģijas, tostarp mobilās reģistrēšanas vienības, lai nodrošinātu piekļuvi dzimšanas reģistrācijai, jo īpaši bērniem attālos rajonos, bērniem bēgļiem un bērniem migrantiem, riskam pakļautajiem bērniem un tiem bērniem, kas dzīvo atstumtības apstākļos, kā arī bērniem, kas dzimuši pirms digitālo identifikācijas sistēmu ieviešanas. Lai šādas sistēmas sniegtu labumu bērniem, dalībvalstīm jāīsteno izpratnes veidošanas kampaņas, jāizveido uzraudzības mehānismi, jāveicina kopienas iesaiste un jānodrošina efektīva koordinācija starp dažādiem dalībniekiem, tostarp civildienesta ierēdņiem, tiesnešiem, notāriem, veselības aprūpes iestāžu amatpersonām un

³⁸ Vispārējais komentārs Nr. 20 (2016), 60. punkts.

bērnu aizsardzības aģentūru darbiniekiem. Tām arī jānodrošina, ka ir izveidota stabila privātās dzīves neaizskaramības un datu aizsardzības sistēma.

VII. Vardarbība pret bērniem

80. Digitālā vide var pavērt jaunas iespējas izdarīt vardarbību pret bērniem, jo veicina tādu situāciju rašanos, kurās bērni piedzīvo vardarbību un/vai var tikt ietekmēti, lai nodarītu kaitējumu sev vai citiem. Krīzes, piemēram, pandēmijas, var palielināt kaitējuma risku tiešsaistē, ņemot vērā, ka šādos apstākļos bērni pavada vairāk laika virtuālajās platformās.

81. Dzimumnoziegumu izdarītāji var izmantot digitālās tehnoloģijas, lai vērstos pie bērniem seksuālos nolūkos un piedalītos seksuālā vardarbībā pret bērniem tiešsaistē, piemēram, tiešraidē straumējot, veidojot un izplatot videomateriālus, kuros redzama seksuāla vardarbība pret bērniem, un veicot seksuālu izspiešanu. Digitāli atvieglotas vardarbības, seksuālas izmantošanas un nežēlīgas izturēšanās veidus var īstenot arī bērna uzticības lokā – viņa ģimene vai draugi, vai pusaudžu gadījumā intīmo attiecību partneri, un tie var ietvert kiberagresiju, tostarp iebiedēšanu un draudus reputācijai, seksuāla teksta vai attēlu radīšanu vai koplietošanu bez bērna piekrišanas, piemēram, aģitāciju un/vai piespiešanu pašiem radīt kādu saturu, un paškaitējošas uzvedības, piemēram, griešanas, pašnāvnieciskas uzvedības vai ēšanas traucējumu, veicināšanu. Ja bērni ir veikuši šādas darbības, dalībvalstīm, kad vien iespējams, jāīsteno preventīva, aizsargājoša un seku novēršanas pieeja attiecībā uz iesaistītajiem bērniem.³⁹

82. Dalībvalstīm jāveic likumdošanas un administratīvie pasākumi, lai aizsargātu bērnus no vardarbības digitālajā vidē, tostarp regulāri pārskatot, atjauninot un ieviešot stabilus likumdošanas, normatīvos un institucionālos satvarus, kas aizsargā bērnus no jau atzītiem un jauniem riskiem saistībā ar jebkādu vardarbību digitālajā vidē. Šādi riski ietver fizisku vai garīgu vardarbību, miesas bojājumu radīšanu vai nežēlīgu izturēšanos, nevērīgu vai sliktu izturēšanos, ekspluatāciju un ļaunprātīgu izmantošanu, tostarp seksuālu izmantošanu un vardarbību, bērnu tirdzniecību, ar dzimumu saistītu vardarbību, kiberagresiju, kiberuzbrukumus un informācijas karu. Dalībvalstīm jāīsteno bērnu attīstības pakāpei atbilstoši drošības un aizsardzības pasākumi.

83. Digitālā vide var pavērt jaunas iespējas nevalstiskiem grupējumiem, tostarp bruņotiem grupējumiem, kas uzskatāmi par teroristiem vai vardarbīgiem ekstrēmistiem, vervēt un izmantot bērnus vardarbības izdarīšanai vai līdzdalībai tajā. Dalībvalstīm jānodrošina, ka tiesību akti aizliedz teroristu vai vardarbīgu ekstrēmistu grupējumiem vervēt bērnus. Bērni, kuri šajā saistībā tiek apsūdzēti noziedzīgos nodarījumos, galvenokārt jāuzskata par cietušajiem, bet, ja viņiem tiek izvirzītas apsūdzības, jāpiemēro bērnu tiesvedības sistēma.

VIII. Ģimenes vide un alternatīvā aprūpe

84. Daudziem vecākiem un aprūpētājiem ir nepieciešams atbalsts, lai viņi iegūtu izpratni par tehnoloģijām un spējas un prasmes, kas nepieciešamas palīdzības sniegšanai bērniem saistībā ar digitālo vidi. Dalībvalstīm jānodrošina, ka vecākiem un aprūpētājiem ir iespējas iegūt digitālo līdzekļu lietošanas prasmes, uzzināt, kā tehnoloģijas var atbalstīt bērnu tiesības, atpazīt bērnu, kurš cieš no kaitējuma tiešsaistē, un atbilstoši reaģēt. Īpaša uzmanība jāpievērš nelabvēlīgos vai neaizsargātos apstākļos esošu bērnu vecākiem un aprūpētājiem.

³⁹ Vispārējais komentārs Nr. 24 (2019), 101. punkts, un CRC/C/156, 71. punkts.

85. Sniedzot vecākiem un aprūpētājiem atbalstu un norādījumus saistībā ar digitālo vidi, dalībvalstīm jāveicina viņu izpratne par to, ka atbilstoši bērna attīstības pakāpei jārespektē pieaugošā bērnu autonomija un nepieciešamība pēc privātās dzīves neaizskaramības. Dalībvalstīm jāņem vērā, ka bērni bieži izmanto digitālās iespējas, eksperimentē ar tām un var saskarties ar riskiem, tostarp jaunākā vecumā, nekā vecāki un aprūpētāji var paredzēt. Daži bērni norādīja, ka vēlas lielāku atbalstu un iedrošinājumu viņu darbībām digitālajā vidē, jo īpaši gadījumos, kad viņi uzskata, ka vecāku un aprūpētāju pieeja ir sodoša, pārāk ierobežojoša vai nav pielāgota viņu attīstības pakāpei.⁴⁰

86. Dalībvalstīm jāņem vērā, ka vecākiem un aprūpētājiem sniegtajam atbalstam un norādījumiem jāpamatojas uz izpratni par vecāku un bērnu attiecību specifiku un unikalitāti. Šādiem norādījumiem jāpalīdz vecākiem saglabāt atbilstošu līdzsvaru starp bērna aizsardzību un jauno autonomiju, pamatojoties uz savstarpēju empātiju un cieņu, nevis aizliegumu vai kontroli. Lai palīdzētu vecākiem un aprūpētājiem saglabāt līdzsvaru starp vecāku pienākumiem un bērnu tiesībām, pamatprincipam jābūt bērna interesēm, ko piemēro, ņemot vērā bērna attīstības pakāpi. Vecākiem un aprūpētājiem sniegtajiem norādījumiem jāveicina bērnu sociālās, radošās un mācību darbības digitālajā vidē un jāuzsver, ka digitālo tehnoloģiju izmantošana nedrīkst aizstāt tiešu mijiedarbību un atsaucīgas attiecības starp bērniem vai starp bērniem un viņu vecākiem vai aprūpētājiem.

87. Ir svarīgi, lai bērniem, kas dzīvo šķirti no ģimenes, būtu pieejamas digitālās tehnoloģijas.⁴¹ Pierādījumi liecina, ka digitālās tehnoloģijas palīdz uzturēt ģimenes attiecības, piemēram, vecāku šķiršanās gadījumos, kad bērni tiek nodoti alternatīvajā aprūpē, attiecību nodibināšanai starp bērniem un iespējamiem adoptētājiem vai audžuvecākiem, kā arī humanitārās krīzes situācijās bērnu atkalapvienošanai ar viņu ģimeni. Tāpēc šķirto ģimeņu gadījumos dalībvalstīm jāatbalsta digitālo pakalpojumu pieejamība bērniem un viņu vecākiem, aprūpētājiem vai citām attiecīgajām personām, ņemot vērā bērna drošību un intereses.

88. Pasākumi, kas veikti, lai sekmētu digitālo iekļaušanu, jālīdzsvaro ar nepieciešamību aizsargāt bērnus gadījumos, kad viņus var apdraudēt vecāki, citi ģimenes locekļi vai aprūpētāji neatkarīgi no tā, vai viņi ir fiziski klātesoši vai atrodas attālumā. Dalībvalstīm jāņem vērā, ka šādus riskus var veicināt digitālo tehnoloģiju izstrāde un izmantošana, piemēram, atklāt bērna atrašanās vietu potenciālajam vardarbības veicējam. Atzīstot šos riskus, dalībvalstīm jāpieprasa integrētas drošības un integrētas datu aizsardzības pieeja un jānodrošina, ka vecāki un aprūpētāji pilnīgi apzinās šos riskus un ir informēti par pieejamām bērnu atbalsta un aizsardzības stratēģijām.

IX. Bērni ar invaliditāti

89. Digitālā vide bērniem ar invaliditāti sniedz jaunas iespējas iesaistīties sociālās attiecībās ar vienaudžiem, piekļūt informācijai un līdzdarboties valsts lēmumu pieņemšanas procesos. Dalībvalstīm jāturpina darbības šajā saistībā un jāveic pasākumi, lai novērstu jaunu šķēršļu radīšanu un novērstu esošos šķēršļus, ar kuriem saistībā ar digitālo vidi saskaras bērni ar invaliditāti.

⁴⁰ "Our rights in a digital world", 30. lpp.

⁴¹ Vispārējais komentārs Nr. 21 (2017), 35. punkts.

90. Bērniem ar dažāda veida invaliditāti, tostarp fiziskiem, intelektuāliem, psihosociāliem, dzirdes un redzes traucējumiem, ir dažādi šķēršļi piekļuvei digitālajai videi, piemēram, saturs nepieejamā formātā, ierobežota piekļuve cenas ziņā pieejamām atbalsta tehnoloģijām mājās, skolā un kopienā un aizliegums izmantot digitālās ierīces skolās, veselības aprūpes iestādēs un citā vidē. Dalībvalstīm jānodrošina, ka bērniem ar invaliditāti ir piekļuve saturam pieejamos formātos, un jāatceļ tās politikas nostādnes, kas šos bērnus ietekmē diskriminējošā veidā. Vajadzības gadījumā tām jānodrošina piekļuve cenas ziņā pieejamām atbalsta tehnoloģijām, jo īpaši tiem bērniem ar invaliditāti, kas dzīvo nabadzībā, un jānodrošina izpratnes veidošanas kampaņas, mācības un resursi bērniem ar invaliditāti, viņu ģimenēm un darbiniekiem izglītības iestādēs un citās attiecīgās vidēs, lai viņiem būtu pietiekamas zināšanas un prasmes digitālo tehnoloģiju efektīvai lietošanai.

91. Dalībvalstīm jāveicina tādu tehnoloģiju attīstība, kas atbilst bērnu ar dažāda veida invaliditāti prasībām, un jānodrošina, ka digitālie produkti un pakalpojumi ir izstrādāti tā, lai tie būtu pieejami visiem un lai tos varētu izmantot visi bērni bez izņēmuma un bez pielāgošanas nepieciešamības. Bērni ar invaliditāti jāiesaista tādu politikas nostādņu, produktu un pakalpojumu izstrādē un sniegšanā, kas ietekmē viņu tiesību īstenošanu digitālajā vidē.

92. Bērni ar invaliditāti digitālajā vidē var būt vairāk pakļauti riskiem, tostarp kiberasijai un seksuālai izmantošanai un vardarbībai. Dalībvalstīm jāidentificē un jānovērš riski, ar kuriem saskaras bērni ar invaliditāti, un jāveic pasākumi, lai nodrošinātu, ka digitālā vide viņiem ir droša, vienlaikus apkarojot aizspriedumus, ar kuriem saskaras bērni ar invaliditāti un kuru dēļ viņi var tikt pārmērīga aizsargāti vai atstumti. Drošības informācija, aizsardzības stratēģijas un sabiedrības informēšana, pakalpojumi un forumi saistībā ar digitālo vidi jānodrošina pieejamos formātos.

X. Veselības aprūpe un labklājība

93. Digitālās tehnoloģijas var atvieglot piekļuvi veselības aprūpes pakalpojumiem un informācijai un uzlabot diagnostikas un ārstēšanas pakalpojumus mātes, jaundzimušā, bērna un pusaudža fiziskajai un garīgajai veselībai un uzturam. Tās arī rada ievērojamas iespējas sasniegt bērnus, kas dzīvo nelabvēlīgos vai neaizsargātos apstākļos vai attālās kopienās. Sabiedrības ārkārtējās situācijās vai veselības vai humanitārās krīzes apstākļos piekļuve veselības aprūpes pakalpojumiem un informācijai, izmantojot digitālās tehnoloģijas, var kļūt par vienīgo iespēju.

94. Bērni norādīja, ka, viņuprāt, ir vērtīgi, ka tiešsaistē ir iespējams sameklēt informāciju un atbalstu saistībā ar veselības aprūpi un labklājību, tostarp par fizisko, garīgo, seksuālo un reproduktīvo veselību, pubertāti, seksualitāti un grūtniecību.⁴² Pusaudži īpaši vēlējas tiešsaistē piekļūt bezmaksas, konfidenciāliem, vecumam atbilstošiem un nediskriminējošiem garīgās, seksuālās un reproduktīvās veselības aprūpes pakalpojumiem.⁴³ Dalībvalstīm jānodrošina, ka bērniem ir droša, garantēta un konfidenciāla piekļuve uzticamai veselības aprūpes informācijai un pakalpojumiem, tostarp psihologa konsultāciju pakalpojumiem.⁴⁴ Saistībā ar šiem pakalpojumiem jāveic tikai tāda bērnu datu apstrāde, kas nepieciešama attiecīgā pakalpojuma sniegšanai, un šo pakalpojumu sniedzējiem jābūt speciālistiem vai personām, kas apguvušas atbilstošas mācības, turklāt ir jāievieš reglamentēti uzraudzības mehānismi. Dalībvalstīm jānodrošina, ka digitālie veselības aprūpes produkti un pakalpojumi nerada vai

⁴² "Our rights in a digital world", 37. lpp.

⁴³ Vispārējais komentārs Nr. 20 (2016), 59. punkts.

⁴⁴ Turpat, 47. un 59. punkts.

nepalielina nevienlīdzību bērnu piekļuvē klātienē veselības pakalpojumiem.

95. Dalībvalstīm jāveicina pētniecība un attīstība, kurā galvenā uzmanība ir pievērsta bērnu īpašajām vajadzībām saistībā ar veselību un kura tehnoloģiju attīstības rezultātā veicina pozitīvus rezultātus bērniem veselības aprūpes jomā, un jāiegulda līdzekļi šādā pētniecībā un attīstībā. Digitālie pakalpojumi jāizmanto, lai papildinātu vai uzlabotu klātienē veselības pakalpojumu sniegšanu bērniem.⁴⁵ Dalībvalstīm jāievieš vai jāatjaunina noteikumi, saskaņā ar kuriem veselības tehnoloģiju un pakalpojumu nodrošinātājiem jāietver bērnu tiesības šo tehnoloģiju un pakalpojumu funkcionalitātē, saturā un izplatīšanā.

96. Dalībvalstīm jāpieņem noteikumi par zināmo kaitējumu aizliegšanu un proaktīvi jāņem vērā jaunākie pētījumi un pierādījumi sabiedrības veselības aprūpes nozarē, lai novērstu dezinformācijas un tādu materiālu un pakalpojumu izplatīšanu, kas var kaitēt bērnu garīgajai vai fiziskajai veselībai. Var būt nepieciešami arī pasākumi, lai novērstu digitālo spēļu spēlēšanu vai sociālo plašsaziņas līdzekļu lietošanu veselībai kaitīgā veidā, piemēram, jāpieņem noteikumi par tāda digitālā dizaina aizliegšanu, kas apdraud bērnu attīstību un tiesības.⁴⁶

97. Dalībvalstīm jāveicina digitālo tehnoloģiju izmantošana, lai sekmētu veselīgu dzīvesveidu, tostarp fiziskas un sociālas nodarbības.⁴⁷ Tām jāreglamentē mērķtiecīga vai vecumam neatbilstoša reklāma, tirgvedība un citi attiecīgie digitālie pakalpojumi, lai novērstu bērnu pakļaušanu neveselīgu produktu, tostarp noteiktu pārtikas produktu un dzērienu, alkohola, narkotiku, tabakas un citu nikotīna produktu, reklāmām.⁴⁸ Šādiem noteikumiem, kas attiecas uz digitālo vidi, jābūt saderīgiem ar noteikumiem, kas tiek piemēroti bezsaistes vidē, un jāatbilst tiem.

98. Digitālās tehnoloģijas sniedz bērniem daudzveidīgas iespējas uzlabot savu veselību un labklājību, ja vien tiek ņemtas vērā arī viņu vajadzības pēc atpūtas, fiziskām nodarbībām un tiešas mijiedarbības ar saviem vienaudžiem, ģimeni un kopienām. Dalībvalstīm jāizstrādā norādījumi bērniem, vecākiem, aprūpētājiem un pedagogiem par to, cik svarīgi ir nodrošināt digitālajā un citā vidē veikto darbību saprātīgu līdzsvaru un pietiekamu atpūtu.

XI. Izglītība, brīvais laiks un kultūras pasākumi

A. Tiesības uz izglītību

99. Digitālā vide var ievērojami veicināt un uzlabot bērnu piekļuvi augstas kvalitātes iekļaujošai izglītībai, tostarp uzticamiem resursiem formālai, neformālai un informālai (īkdienējai) izglītībai, savstarpējās mācīšanās nodrošināšanai un pašmācībai. Digitālo tehnoloģiju izmantošana var arī stiprināt saikni starp skolotāju un studentu, kā arī starp izglītojamajiem. Bērni uzsvēra to, ka digitālajām tehnoloģijām ir bijusi svarīga nozīme izglītības pieejamības uzlabošanā un atbalsta nodrošināšanā mācīšanās procesā un viņu iesaistē ārpusskolas nodarbībās.⁴⁹

100. Dalībvalstīm jāatbalsta izglītības un kultūras iestādes, piemēram, arhīvi, bibliotēkas un

⁴⁵ Turpat, 47. un 48. punkts.

⁴⁶ Vispārējais komentārs Nr. 15 (2013), 84. punkts.

⁴⁷ Vispārējais komentārs Nr. 17 (2013), 13. punkts.

⁴⁸ Vispārējais komentārs Nr. 15 (2013), 77. punkts.

⁴⁹ "Our rights in a digital world", 14., 16. un 30. lpp.

muzeji, lai bērni varētu piekļūt dažādiem digitālajiem un interaktīvajiem mācību resursiem, tostarp vietējiem resursiem, un resursiem bērniem saprotamās valodās. Šie un citi vērtīgi resursi var gan palīdzēt bērniem viņu pašu radošajā, pilsoniskajā un kultūras darbībā, gan sniegt viņiem iespēju uzzināt par citu darbībām.⁵⁰ Dalībvalstīm jāuzlabo bērnu iespējas mācīties tiešsaistē un mūžizglītības iespējas.

101. Dalībvalstīm vienlīdzīgi jāiegulda tehnoloģiju infrastruktūrā skolās un citās mācību iestādēs, lai nodrošinātu pietiekama datoru skaita pieejamību par pieņemamu cenu, augstas kvalitātes un ātrgaitas platjoslas interneta pakalpojumus un stabilu elektroenerģijas avotu, pedagogu mācības par digitālās izglītības tehnoloģiju izmantošanu, piekļuvi skolu tehnoloģijām un to savlaicīgu tehnisko apkopi. Tām arī jāatbalsta dažādu kvalitatīvu digitālo izglītības resursu izveide un izplatīšana bērniem saprotamās valodās un jānodrošina, ka netiek saasināta pastāvošā nevienlīdzība, piemēram, nevienlīdzība, ar ko sastopas meitenes. Dalībvalstīm jānodrošina, ka digitālo tehnoloģiju izmantošana neapdraud klātienē izglītību un ir pamatota izglītības nolūkos.

102. Bērniem, kuri fiziski neatrodas skolā, vai bērniem, kas dzīvo attālos rajonos vai nelabvēlīgos vai neaizsargātos apstākļos, digitālās izglītības tehnoloģijas var nodrošināt tālmācību vai mobilo mācīšanos.⁵¹ Dalībvalstīm jānodrošina, ka ir izveidota atbilstoša infrastruktūra, kas visiem bērniem nodrošina piekļuvi pamatpakalpojumiem, kuri nepieciešami tālmācībai, tostarp piekļuvi ierīcēm, elektrībai, savienojamībai, mācību materiāliem un speciālistu atbalstam. Tām arī jānodrošina, ka skolām ir pietiekami resursi, lai tās varētu sniegt norādījumus vecākiem un aprūpētājiem par attālinātu mācīšanos mājās, un ka digitālās izglītības produkti un pakalpojumi nerada vai nesaasina nevienlīdzību attiecībā uz bērnu piekļuvi klātienē izglītības pakalpojumiem.

103. Dalībvalstīm jāizstrādā ar pierādījumiem pamatotas politikas nostādnes, standarti un pamatnostādnes skolām un citām attiecīgajām struktūrām, kas atbildīgas par izglītības tehnoloģiju un materiālu iegādi un lietošanu, lai labāk nodrošinātu izglītības sniegtās vērtīgās priekšrocības. Digitālo izglītības tehnoloģiju standartiem jānodrošina, ka šo tehnoloģiju izmantošana ir ētiska un piemērota izglītības mērķiem un nepakļauj bērnus vardarbībai, diskriminācijai, viņu personas datu nepareizai lietošanai, viņu tiesību komerciālai izmantošanai vai citiem pārkāpumiem, piemēram, digitālo tehnoloģiju lietošanai ar mērķi dokumentēt bērna darbību un par to paziņot vecākiem vai aprūpētājiem bez bērna ziņas vai piekrišanas.

104. Dalībvalstīm jānodrošina, ka digitālo līdzekļu lietošanas prasmes tiek mācītas skolās pamatizglītības programmā, sākot no pirmsskolas vecuma, līdz pat skolas absolvēšanai un ka šādas pedagoģiskās metodes tiek izvērtētas, pamatojoties uz to rezultātiem.⁵² Izglītības programmās jāiekļauj zināšanas un prasmes, kas nepieciešamas, lai droši rīkotos ar plašu digitālo rīku un resursu klāstu, tostarp zināšanas un prasmes, kas saistītas ar saturu, tā radīšanu, sadarbību, līdzdalību, socializāciju un pilsonisko līdzdalību. Izglītības programmās jāiekļauj arī kritiskas izpratnes apguve, norādījumi par to, kā atrast uzticamus informācijas avotus un identificēt dezinformāciju un citu neobjektīvu vai nepatiesu saturu, tostarp par seksuālās un reproduktīvās veselības jautājumiem, cilvēktiesībām, tostarp bērna tiesībām

⁵⁰ Vispārējais komentārs Nr. 17 (2013), 10. punkts.

⁵¹ Sieviešu diskriminācijas izskaušanas komitejas Kopējais vispārējais ieteikums Nr. 31 / Bērnu tiesību komitejas Vispārējais komentārs Nr. 18 (2019), 64. punkts, Bērnu tiesību komitejas Vispārējais komentārs Nr. 11 (2009), 61. punkts, un Vispārējais komentārs Nr. 21 (2017), 55. punkts.

⁵² Vispārējais komentārs Nr. 20 (2016), 47. punkts.

digitālajā vidē, un pieejamiem atbalsta un tiesiskās aizsardzības līdzekļiem. Dalībvalstīm jāveicina bērnu izpratne par nelabvēlīgajām sekām, ko var radīt riski, kuri saistīti ar saturu, sazināšanos, rīcību un līgumiem, tostarp jāveicina izpratne par kiberagresiju, nelegālu tirdzniecību, seksuālu izmantošanu un vardarbību un citiem vardarbības veidiem, kā arī pārvarēšanas stratēģijām, lai mazinātu kaitējumu, un stratēģijām savu un citu personas datu aizsardzībai un bērnu sociālo un emocionālo prasmju un noturības veidošanai.

105. Arvien svarīgāk kļūst tas, ka bērni gūst izpratni par digitālo vidi, tostarp par tās infrastruktūru, uzņēmējdarbības praksi, pārliecināšanas stratēģijām un automatizētās apstrādes un personas datu izmantošanas un uzraudzības lietojumiem, kā arī par digitalizācijas iespējamo negatīvo ietekmi uz sabiedrību. Skolotājiem, jo īpaši tiem, kas māca digitālo līdzekļu lietošanas prasmes un izglīto par seksuālo un reproduktīvo veselību, jāapgūst mācības par aizsardzības pasākumiem saistībā ar digitālo vidi.

B. Tiesības uz kultūru, brīvo laiku un piedalīšanos spēlēs

106. Digitālā vide veicina bērnu tiesības uz kultūru, brīvo laiku un piedalīšanos spēlēs, un šīs tiesības ir būtiskas viņu labklājībai un attīstībai.⁵³ Visu vecumu bērni norādīja, ka viņiem bija patīkami, interesanti un izklaidējoši izmantot plašu digitālo produktu un pakalpojumu klāstu pēc savas izvēles,⁵⁴ taču viņus uztrauca tas, ka pieaugušie, iespējams, nesaprot digitālo spēļu nozīmību un iespēju tās spēlēt kopā ar draugiem.⁵⁵

107. Digitālajiem kultūras, izklaides un spēļu veidiem ir jāstiprina un labvēlīgi jāietekmē bērni, kā arī jāatspoguļo un jāveicina bērnu atšķirīgās identitātes, jo īpaši viņu kultūras identitāte, valoda un vēsturiskais mantojums. Tie var sekmēt bērnu sociālās prasmes, mācīšanos, izpaušmi, radošas darbības, piemēram, mūzikā un mākslā, un piederības un kopīgas kultūras izjūtu.⁵⁶ Līdzdalība kultūras dzīvē tiešsaistē veicina radošumu, identitātes veidošanos, sociālo vienotību un kultūras daudzveidību. Dalībvalstīm jānodrošina, ka bērniem ir iespēja izmantot savu brīvo laiku, lai eksperimentētu ar informācijas un komunikācijas tehnoloģijām, izpaustu sevi un piedalītos kultūras dzīvē tiešsaistē.

108. Dalībvalstīm jāpieņem noteikumi un jāsniedz norādījumi speciālistiem, vecākiem un aprūpētājiem, kā arī atbilstošā gadījumā jāsadarbojas ar digitālo pakalpojumu sniedzējiem, lai nodrošinātu, ka tiek izstrādātas, izplatītas un lietotas tādas digitālās tehnoloģijas un pakalpojumi, kas paredzētas bērniem viņu brīvajā laikā, kam bērni piekļūst šajā laikā vai kas ietekmē viņu brīvā laika pavadīšanu, lai uzlabotu bērnu kultūras, izklaides un piedalīšanās spēlēs iespējas. Tas var ietvert jauninājumu veicināšanu digitālajās spēlēs un ar to saistītajās darbībās, kas sekmē bērnu autonomiju, personas attīstību un prieka gūšanu.

109. Dalībvalstīm jānodrošina, ka kultūras, brīvā laika pavadīšanas un piedalīšanās spēlēs iespēju veicināšanu digitālajā vidē līdzsvaro pievilcīgu alternatīvu nodrošināšana fiziskajās vietās, kur bērni dzīvo. Īpaši agrīnā vecumā bērni apgūst valodu, koordināciju, sociālās prasmes un emocionālo inteliģenci, galvenokārt piedaloties spēlēs, kas ietver fiziskas kustības un tiešu mijiedarbību ar citiem cilvēkiem. Vecākiem bērniem spēles un izklaide, kas ietver fiziskās nodarbības, dalību komandu sporta veidos un citas izklaidējošas nodarbības brīvā dabā, var labvēlīgi ietekmēt veselību, kā arī uzlabot funkcionālās un sociālās prasmes.

⁵³ Vispārējais komentārs Nr. 17 (2013), 7. punkts.

⁵⁴ "Our rights in a digital world", 22. lpp.,

⁵⁵ Vispārējais komentārs Nr. 17 (2013), 33. punkts.

⁵⁶ Turpat, 5. punkts.

110. Ja brīvais laiks tiek pavadīts digitālajā vidē, bērni var tikt pakļauti kaitējuma riskam, piemēram, neskaidras vai maldinošas reklāmas vai ļoti pārliecinošu vai azartspēlēm līdzīgu dizaina elementu dēļ. Dalībvalstīm jāievieš vai jāizmanto datu aizsardzības, integrētas datu aizsardzības un integrētas drošības pieeja, kā arī citi reglamentējoši pasākumi, lai nodrošinātu, ka uzņēmumi necenšas piesaistīt bērnu uzmanību, izmantojot minētās vai citas metodes, kuru izstrādē komerciālās intereses tiek vērtētas augstāk par bērna interesēm.

111. Ja dalībvalstis vai uzņēmumi sniedz norādījumus, nosaka vecuma ierobežojumus un iekļauj marķējumus vai apliecinājumu attiecībā uz noteiktiem digitālo spēļu un izklaides veidiem, tie jāformulē tā, lai neierobežotu bērnu piekļuvi digitālajai videi kopumā un netraucētu viņiem izmantot brīvā laika pavadīšanas iespējas vai īstenot citas tiesības.

XII. Īpaši aizsardzības pasākumi

A. Aizsardzība pret ekonomisko ekspluatāciju, seksuālu un cita veida izmantošanu

112. Bērni ir jāaizsargā pret visiem izmantošanas veidiem, kas kaitē jebkādiem viņu labklājības aspektiem digitālajā vidē. Izmantošana var notikt dažādos veidos, piemēram, ekonomiskā ekspluatācija, tostarp bērnu darbs, seksuāla izmantošana un vardarbība, bērnu pārdošana, tirdzniecība un nolaupišana, kā arī bērnu vervēšana līdzdalībai noziedzīgās darbībās, tostarp dažādos kibernetizētos. Veidojot un koplietojot saturu, bērni var būt ekonomikas dalībnieki digitālajā vidē, kā rezultātā viņi var tikt izmantoti.

113. Dalībvalstīm jāpārskata attiecīgie tiesību akti un politikas nostādnes, lai nodrošinātu, ka bērni ir aizsargāti pret ekonomisko ekspluatāciju, seksuālu un cita veida izmantošanu un ka ir aizsargātas viņu tiesības attiecībā uz darbu digitālajā vidē un ar to saistītās iespējas gūt atlīdzību.

114. Dalībvalstīm jānodrošina, ka ir ieviesti atbilstoši izpildes mehānismi, un jāatbalsta bērni un viņu vecāki un aprūpētāji, lai viņi varētu piekļūt piemērotiem aizsardzības līdzekļiem.⁵⁷ Tām jāpieņem tiesību akti, lai nodrošinātu, ka bērni tiek pasargāti no kaitīgām precēm, piemēram, ieročiem vai narkotikām, vai pakalpojumiem, piemēram, azartspēlēm. Jāizmanto stabilas vecuma pārbaudes sistēmas, lai nepieļautu, ka bērniem ir pieejami produkti un pakalpojumi, kuru iegūšana vai lietošana viņiem ir nelikumīga. Šādām sistēmām jāatbilst datu un drošības aizsardzības prasībām.

115. Ņemot vērā valstu pienākumus izmeklēt cilvēku tirdzniecību, tostarp to veidojošās darbības un saistīto rīcību, kā arī uzsākt kriminālprocesu un sodīt vainīgos, dalībvalstīm jāizstrādā un jāatjaunina cilvēku tirdzniecības apkarošanas tiesību akti, lai tie aizliegtu noziedzīgajām grupām izmantot tehnoloģijas bērnu vervēšanas atvieglošanai.

116. Dalībvalstīm jānodrošina, ka ir ieviesti atbilstoši tiesību akti bērnu aizsardzībai pret noziedzīgiem nodarījumiem digitālajā vidē, tostarp pret krāpšanu un personu identificējošas informācijas zādību, un jāpiešķir pietiekami resursi, lai nodrošinātu, ka digitālajā vidē izdarītie noziedzīgie nodarījumi tiek izmeklēti un uzsākts kriminālprocess. Dalībvalstīm arī jāpieprasa, lai bērnu lietotie digitālie pakalpojumi un produkti atbilstu augstam kibernetikas drošības standartam un tajos būtu integrēta datu aizsardzība un integrēta drošība ar mērķi maksimāli

⁵⁷ Vispārējais komentārs Nr. 16 (2013), 37. punkts.

samazināt šādu noziedzīgo nodarījumu risku.

B. Ar bērniem saistīta tiesvedība

117. Bērni, iespējams, var būt pārkāpuši kibernetikas tiesību aktus, un viņus var apsūdzēt vai atzīt par vainīgiem šādos nodarījumos. Dalībvalstīm jānodrošina, ka politikas veidotāji ņem vērā šādu tiesību aktu ietekmi uz bērniem, galveno uzmanību pievērš profilaksei un dara visu iespējamo, lai radītu un izmantotu alternatīvas tiesvedībai krimināltiesā.

118. Par noziedzīgu nedrīkst atzīt bērnu pašradītu seksuālu materiālu, kas viņiem pieder un/vai tiek koplietots ar viņu piekrišanu un tikai izmantošanai viņu pašu privātajām vajadzībām. Jāizveido bērniem piemēroti kanāli, lai viņi varētu droši lūgt padomu un palīdzību jautājumos, kas saistīti ar pašradītu seksuāla rakstura saturu.

119. Dalībvalstīm jānodrošina, ka digitālās tehnoloģijas, uzraudzības mehānismi, piemēram, sejas atpazīšanas programmatūra, un risku profilēšana, ko izmanto noziedzīgu nodarījumu novēršanā un izmeklēšanā un ar tiem saistītajā kriminālvajāšanā, netiktu lietotas ar mērķi negodīgi vērsties pret bērniem, kuri tiek turēti aizdomās vai ir apsūdzēti noziedzīgos nodarījumos, tādā veidā, kas pārkāpj viņu tiesības, jo īpaši tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību, cieņu un biedrošanās brīvību.

120. Komiteja atzīst, ka gadījumos, kad tiesvedības digitalizācijas rezultātā trūkst personiskas saskarsmes ar bērniem, tas var negatīvi ietekmēt rehabilitācijas un seku novēršanas pasākumus, kuru pamatā ir attiecību veidošana ar bērnu. Šādos gadījumos, kā arī gadījumos, kad bērniem tiek atņemta brīvība, dalībvalstīm jānodrošina personiska saskarsme, lai veicinātu bērnu spēju jēgpilni sazināties ar tiesu un piedalīties savā rehabilitācijā.

C. Bērnu aizsardzība bruņotu konfliktu gadījumā un bērnu migrantu un citās neaizsargātās situācijās nonākušo bērnu aizsardzība

121. Digitālajā vidē bērniem, kuri dzīvo neaizsargātās situācijās, tostarp bērniem bruņotu konfliktu gadījumos, iekšzemē pārvietotiem bērniem, bērniem migrantiem, patvēruma meklētājiem un bērniem bēgļiem, nepavadītiem bērniem, ielu bērniem un bērniem, kurus skārušas dabas katastrofas, var tikt nodrošināta informācija, kas ir būtiska viņu aizsardzībai. Digitālajā vidē viņi var arī sazināties ar savu ģimeni, saņemt piekļuvi izglītībai, veselības aprūpei un citiem pamatpakalpojumiem, kā arī iegūt pārtiku un drošu pajumti. Dalībvalstīm jānodrošina, ka šādiem bērniem ir droša, garantēta, privāta un labvēlīga piekļuve digitālajai videi, un viņi jāaizsargā pret jebkuru vardarbību, ekspluatāciju un ļaunprātīgu izmantošanu.

122. Dalībvalstīm jānodrošina, ka bērni ar digitālās vides starpniecību netiek savervēti vai izmantoti konfliktos, tostarp bruņotos konfliktos. Tas nozīmē, ka ir jānovērš arī dažādu tehnoloģiju veicināta bērnu aģitācija un pielabināšana, piemēram, izmantojot sociālo tīklu platformas vai tērēšanas pakalpojumus tiešsaistes spēlēs, un jānosaka par to kriminālatbildība, kā arī jāpiemēro sankcijas.

XIII. Starptautiskā un reģionālā sadarbība

123. Ņemot vērā, ka digitālajai videi ir pārrobežu un starpvalstu raksturs, ir vajadzīga spēcīga starptautiskā un reģionālā sadarbība, lai nodrošinātu, ka visas ieinteresētās personas, tostarp valstis, uzņēmumi un citi dalībnieki, nepārprotami respektē, aizsargā un īsteno bērnu tiesības

saistībā ar digitālo vidi. Tāpēc dalībvalstīm ir ļoti svarīgi gan divpusēji, gan daudzpusēji sadarboties ar valsts un starptautiskajām nevalstiskajām organizācijām, ANO aģentūrām, uzņēmumiem un organizācijām, kas specializējušās bērnu aizsardzībā un cilvēktiesībās saistībā ar digitālo vidi.

124. Dalībvalstīm jāveicina starptautiskā un reģionālā pieredzes un labas prakses apmaiņa un jāsniedz savs ieguldījums tajā, un jāizveido un jāpopularizē spēju veidošana, resursi, standarti, noteikumi un aizsardzības līdzekļi pāri valstu robežām, lai visas valstis varētu īstenot bērnu tiesības digitālajā vidē. Tām jāveicina vienotas definīcijas izstrāde, lai noteiktu, kas digitālajā vidē ir noziedzīgs nodarījums, kā arī savstarpējas tiesiskās palīdzības sniegšana un kopīga pierādījumu vākšana un koplietošana.

XIV. Izplatīšana

125. Dalībvalstīm jānodrošina, ka šis vispārējais komentārs tiek plaši izplatīts, tostarp izmantojot digitālās tehnoloģijas, visām attiecīgajām ieinteresētajām personām, jo īpaši parlamentiem un valsts iestādēm, tostarp personām, kas atbildīgas par transversālu un nozaru digitālo pārveidi, kā arī tiesu iestādēm, uzņēmējsabiedrībām, plašsaziņas līdzekļiem, pilsoniskajai sabiedrībai un sabiedrībai kopumā, pedagogiem un bērniem un ir pieejams vairākos formātos un valodās, tostarp dažādiem vecumiem piemērotās redakcijās.